

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ TARTIŞMALI
KONULARIN ÖĞRETİMİNE YÖNELİK TUTUMLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gülseren ÖZÜDOĞRU

Malatya-2022

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ TARTIŞMALI
KONULARIN ÖĞRETİMİNE YÖNELİK TUTUMLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gülseren ÖZÜDOĞRU

Danışman: Prof. Dr. Mesut AYDIN

Malatya-2022

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Mesut AYDIN danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “*Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konuların Öğretimine Yönelik Tutumları*” başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlaka ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmadan tarafimca yazıldığını ve faydalandığım bütün kaynakların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun olarak gösterilenlerden oluştuğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Gülseren ÖZÜDOĞRU

ÖNSÖZ

Sosyal Bilgiler dersi, temelinde bir vatandaşlık eğitimi dersidir. Zaman içerisinde ülkelerin hedeflediği vatandaş tipi, değişmekte ve gelecekte de değişen zamana bağlı olarak yeniden şekillenecektir. Günümüzün ihtiyacı olan birey tipi; sorgulayan, eleştiren, fikirlerini açıkça ifade edebilen, tartışan, çıkarımda bulunarak eleştirel düşünebilen, analiz kabiliyetleri yüksek insan tipidir. Eleştirel düşünen ve sorgulayan birey tipinin yetiştirilmesinde tartışmalı konular, eğitim-öğretim faaliyetleri içerisinde önemli bir yere sahiptir.

Çalışmamı gerçekleştirebilmemi sağlayan, lisans ve yüksek lisans eğitimimde üzerimde oldukça fazla emeği olan, tecrübeleri ve hayat görüşü ile bana çok değerli bilgiler katan ve öğretmenlik hayatımda rol model aldığım çok kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Mesut AYDIN'a teşekkürü bir borç bilirim. Ölçeğimin düzenlenmesinde tecrübeleriyle bana yol gösteren saygıdeğer hocam Arş. Gör. Fatih KAYA'ya çok teşekkür ederim. Tezim ile ilgili sorularımı yönelttiğim ve kendi tez çalışma süreciyle bana örnek olan değerli arkadaşım Arş. Gör. İbrahim Halil DOĞAN'a teşekkür ederim. Eğitim ve öğretim hayatıma dahil olan ve bu günlere ulaşmamı sağlayan adını hatırladığım ya da hatırlayamadığım tüm öğretmenlerime sonsuz teşekkür ederim.

Beni bu dünyaya getirip yetiştiren, bana güvenip kendim olmamı sağlayan, hayatımın her alanında izlerini taşıdığım canım babama, canım anneme ve canım kardeşlerime sonsuz teşekkür ederim.

Gülseren ÖZÜDOĞRU

Malatya-2022

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ TARTIŞMALI KONULARIN ÖĞRETİMİNE YÖNELİK TUTUMLARI

ÖZÜDOĞRU, Gülseren
İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mesut AYDIN
Haziran-2022, X+79 sayfa

Sosyal bilgiler dersi, sosyal bilim dallarından beslenen bir vatandaşlık eğitimi dersidir. Geçmişten günümüze devletlerin vatandaşlık eğitimi programı değişmekte ve yaşanan yüzyıla göre şekillenmektedir. Yirmi birinci yüzyıl bireylerin, eleştirel ve yansıtıcı düşüncelerini, aktif bir şekilde sosyal hayata katılım göstermelerini, kendilerini özgürce ifade edebilmelerini, bilimsel düşünme basamaklarını kullanmalarını ve toplum ile ilgili sorunlara çözüm önerileri getirmelerini beklemektedir. Tüm bu beceriler ve çoğulcu demokrasilerin uygulandığı ülkelerdeki hedeflenen demokratik ve etkin vatandaş tipi, ülkemizde de hedeflenmektedir. Güncel sosyal bilgiler dersi programında öğrencilerin, problem durumlarını sınıf ortamında tartışmalarını, özgürce kendilerini ifade etmelerini ve bilimsel düşünme metotlarıyla ileri sürülen fikirleri değerlendirmelerini içermektedir. Demokratik vatandaş tipi soran, sorgulayan ve aktif olarak sosyal çevresine katılan vatandaş tipidir. Yaşadığı toplumun sorunları üzerine düşünen kişiler etkin vatandaşlardır. Bireyler yaşadıkları toplumun sorunlarıyla, küçük yaşlarda ve okul sıralarında tanışmalıdır. Ancak bu şekilde gerçek hayata hazırlanabilirler. Öğrencileri gerçek hayata hazırlamak için toplum içerisinde seçilen konularla yüz yüze getirmek ve sınıfta demokratik bir tartışma atmosferi oluşturarak tartışmalı konuları sunmak gerekmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumlarının araştırıldığı bu çalışmada, nicel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Veri toplama aracı, anket olarak belirlenmiş ve veriler iki bölümden oluşan anket vasıtasıyla elde edilmiştir. Anketin ilk bölümünde katılımcıların değişkenleri, ikinci bölümünde tartışmalı konuların öğretimine yönelik sorular yer almaktadır. Çalışmanın evrenini; İnönü Üniversitesi, Dicle Üniversitesi ve Muş Alparslan Üniversitesi'nde öğrenim gören Sosyal Bilgiler öğretmenliği bölümündeki tüm sınıf düzeylerinden 385

öğretmen adayı oluşturmaktadır. Bu çalışma bir nedensel karşılaştırma araştırmasıdır. Katılımcıların; cinsiyetleri, anne-baba eğitim seviyeleri, öğrenim gördükleri üniversite, mevcut sınıf düzeyleri, ait oldukları ekonomik tabaka ve yaşamış oldukları yerleşim yeri değişkenlerini cevaplamaları istenmiştir. Bu değişkenlerin, tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutumlarında farklılaşmaya neden olup olmadığı incelenmiştir. Elde edilen bulgular SPSS 26 programına işlenmiş ve analiz edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutumları ortalamalar bağlamında değerlendirildiğinde, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutumlarının yüksek veya iyi durumda olduğu söylenebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, tartışmalı konular.

ABSTRACT

ATTITUDES OF SOCIAL STUDY TEACHERS TO THE EDUCATION OF CONTRACTUAL SUBJECTS

ÖZÜDOĞRU, Gulseren
İnönü University Institute of Educational Sciences
Social Studies Education Department
Thesis Advisor: Prof. Dr. Mesut AYDIN
June-2022, X+79 pages

Social studies course is a citizenship education course fed by social sciences. From the past to the present, the citizenship education program of the states has been changing and shaped according to the century lived. The twenty-first century expects individuals to think critically and reflectively, to actively participate in social life, to express themselves freely, to use the steps of scientific thinking, and to offer solutions to social problems. All these skills and the targeted democratic and effective citizen type in countries where pluralist democracies are practiced are also targeted in our country. The current social studies curriculum includes students to discuss their problem situations in the classroom, to express themselves freely, and to evaluate the ideas put forward with scientific thinking methods. The democratic citizen type is the type of citizen who asks, questions and actively participates in his social environment. People who reflect on the problems of the society they live in are active citizens. Individuals should be acquainted with the problems of the society they live in, at an early age and at school. Only in this way can they prepare for real life. In order to prepare students for real life, it is necessary to bring them face to face with selected topics from the society and to present controversial topics by creating a democratic discussion atmosphere in the classroom.

Quantitative research method was used in this study, in which the attitudes of social studies teacher candidates towards teaching controversial subjects were investigated. The data collection tool was determined as a questionnaire and the data were obtained through a questionnaire consisting of two parts. In the first part of the questionnaire, there are the variables of the participants, and in the second part, questions about the teaching of controversial issues. The universe of the study; It

consists of 385 teacher candidates from all grade levels in the Department of Social Studies teaching at İnönü University, Dicle University and Muş Alparslan University. This study is a causal comparison study. Participants; They were asked to answer the variables of their gender, parental education level, the university they attended, their current class level, the economic stratum they belonged to and the place of residence they lived in. It was examined whether these variables caused differentiation in their attitudes towards teaching controversial subjects. The findings were processed and analyzed in the SPSS 26 program. When the attitudes of social studies teacher candidates towards teaching controversial topics are evaluated in the context of averages, it can be said that social studies teacher candidates' attitudes towards teaching controversial topics are high or in good condition.

Keywords: Social studies, controversial issues.

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
SİMGE VE KISALTMALAR LİSTESİ	x

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.5. Varsayımlar	5
1.6. Tanımlar	5

BÖLÜM II

KURAMSAL BİLGİLER

2.1. Eğitim.....	6
2.2. Sosyal Bilgiler.....	9
2.3. Tartışmalı Konular	12
2.3.1. Sosyal Bilgilerde Tartışmalı Konular	19
2.4. Türkiye’de Tartışmalı Konular İle İlgili Yapılan Çalışmalar	22

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	26
3.2. Evren ve Örneklem	26
3.3. Verilerin Toplanması	28
3.4. Veri Toplama Araçları	28

3.5. Verilerin Analizi.....	28
-----------------------------	----

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar	30
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar	31
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar	34
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar	39
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar	44
4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar	49
4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar.....	55
4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar	60

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar ve Tartışma.....	65
5.2. Öneriler	70
KAYNAKÇA	71
EKLER	76
EK 1. Gönüllü Onam Formu ve Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tartışmalı Konular Ölçeği	76
EK 2. Anket Formunun Kullanılması İçin Alınan İzin	78
EK 3. Etik Kurul Kararı	79

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demografik Özellikleri.....	27
Tablo 2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutumlarının düzeyine ilişkin betimsel istatistiksel analiz verileri.....	30
Tablo 3. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konuların Öğretimine Yönelik Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Analiz Verileri.....	31
Tablo 4. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konuların Öğretimine Yönelik Tutumlarının Öğrenim Görülen Üniversite Değişkenine Göre Analiz Verileri	34
Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konuların Öğretimine Yönelik Tutumlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Analiz Verileri.....	39
Tablo 6. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konuların Öğretimine Yönelik Tutumlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Analiz Verileri.....	44
Tablo 7. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konuların Öğretimine Yönelik Tutumlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Analizi.....	50
Tablo 8. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konuların Öğretimine Yönelik Tutumlarının Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Analiz Verileri	56
Tablo 9. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konuların Öğretimine Yönelik Tutumlarının Sosyal Tabaka Değişkenine Göre Analiz Verileri.....	60

SİMGE VE KISALTMALAR LİSTESİ

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
NCSS	: Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi
TDK	: Türk Dil Kurumu
SPSS	: Statistical Package For Social Sciences
Std. Sapma	: Standart Sapma
Ort	: Ortalama
f	: Frekans
F	: Anova Değeri
N	: Örneklemdaki Eleman Sayısı
p	: Anlamlılık Değeri
\bar{x}	: Aritmetik Ortalama
%	: Yüzde
α	: Güvenirlilik Katsayısı

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde: Çalışmaya başlamayı sağlayan problem durumu, çalışmanın gerçekleştirilme amacı, çalışmanın önemi, çalışmadaki sınırlılıklar, çalışmanın varsayımları ve kullanılan tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Siyasi, ekonomik, toplumsal ve dini çeşitli konularda farklı bakış açılarından doğan konulara, tartışmalı konu denilmektedir (Seçgin ve Yazıcı, 2010). Tartışmalı konu: Toplumun fikir ayrılığına düştüğü, toplumu oluşturan farklı grupların kendi değerleri ekseninde farklı görüşler ileri sürdüğü konulardır (Stradling, 1984). Belirli konular üzerinde benzer olmayan görüşler ileri sürülebiliyorsa bu konu, tartışmalı bir konudur denilebilir.

Tartışmalı konular, oldukça çeşitli ve sayıca fazladır. Yerel ve evrensel boyutta olmak üzere birçok tartışmalı konu mevcuttur. Terör, çevre sorunları, gıda ve enerji üretimi gibi konular tartışmalı konulardan yalnızca birkaçıdır (Harwood & Hahn, 1990). Tartışmalı konuların bu denli çeşitli olması ve gerçek hayat problemlerinden doğması bu konuların, eğitim ve öğretimde yer verilmesi gerektiğinin sebeplerinden sayılabilir.

Demokrasi anlayışının kökeninde tartışmak vardır (Harwood & Hahn, 1990). Yapılan araştırmalar sonucunda okulda tartışma etkinliklerinde aktif rol alan bireylerin, siyasi etkinlik ölçütlerinden daha yüksek not aldığı ortaya konmuştur (Patrick, 1967; Long & Long, 1975; Harwood & Hahn, 1990). Tartışmak, kişilerin kendilerini ifade edebilmelerini ve başka görüşlere karşı hoşgörülü olmalarını sağlayarak, demokrasinin esas amaçlarına hizmet edebilir. Demokratik anlayışı benimseyen ülkeler, vatandaşlarının toplum sorunları üzerine kafa yormalarını ve çözüm önerileri geliştirmelerini bekler.

Milli Eğitim Bakanlığımız, düşünen, sorgulayan, demokratik bir çerçevede fikirlerini ifade eden bireylerin önemini altını çizmektedir (MEB, 2015). Eğitim sisteminin en nihai amaçları: Bireyi gerçek hayata hazırlamak, sorgulayan, düşünen ve eleştiren bireyler yetiştirmek, yaşadığı toplumun sorunlarına çözüm yolları geliştiren vatandaşlar yetiştirmektir. Toplumu ilgilendiren güncel olayların sınıf ortamına taşınması, öğrencilerin toplumu ilgilendiren konular üzerine fikir üretmelerini sağlar

(Yazıcı, 2010). Tartışmalı konular, hem öğrencinin kendisi için hem öğretmeni için hem de yaşadığı toplum için önemli fırsatlar içerebilir.

Tartışma konular sağlamış olduğu faydalardan dolayı tüm dersler içerisinde yer almalıdır. Bir vatandaşlık eğitimi dersi olarak Sosyal Bilgiler dersinin, tartışmalı konuların öğretiminin hedeflerini gerçekleştirebilmesinde daha fazla sağda sağlayabilir (Seçgin ve Yazıcı, 2010). Tartışmalı konuların derslerinde etkin kullanımı, hem öğrenciler için hem de öğretmenler için fayda sağlamaktadır (Avaroğulları, 2015). Öğrenci ve öğretmenlerin tartışmalı konulara olan yetkinliklerini artırırken topluma yönelik duyarlılık düzeylerini de olumlu yönde etkilemektedir.

Tartışmalı konulardaki öğretmenin rolünün önemi, öğretmenlerin de bu konu ile ilgili eğitim almalarını gerektirmektedir. Öğretmenlerin aldıkları eğitim içerisinde tartışmalı konuların yer alması gerekmektedir. Tartışmalı konular, öğretmenlerin farklı fikirlere açık ve hoşgörülü olmalarına, empati yeteneklerinin gelişmesine ve fikirlerini açık ve özgür bir şekilde ifade edebilmelerine fayda sağlar. Ayrıca tartışmalı konuların öğretmen eğitiminde yer alması son dönemle popülerlik kazanan siyasal okuryazarlığın gelişiminde etkilidir. Etkin bir vatandaşlık eğitimi alan öğretmenler, gelecek neslin vatandaşlık eğitimine olumlu etkilerde bulunur (Ersoy, 2013). Bu nedenlerden dolayı öğretmenlerin tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumlarını belirlemek, öğretmenlik eğitimlerinin düzenlenmesinde ve okullarımızda öğrencilerimizin hedeflenen vatandaşlık becerilerine ulaşmasında yol gösterici olabilir.

Yukarıda ifade edilen bilgilerden hareketle araştırmanın konusu: Sosyal Bilgiler öğretmeni adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları, şeklinde belirlenmiştir. Bu çalışma, beş bölüm halinde hazırlanmıştır. Birinci bölümde çalışmanın gerçekleştirilme amacı, çalışmanın önemi, çalışmadaki sınırlılıklar, çalışmanın varsayımları ve araştırmada yer alan tanımlara ilişkin bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde araştırmaya konu olan tartışmalı konular ile ilgili yapılan çalışmalar incelenerek kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Üçüncü bölümde araştırmanın amaçlarına, araştırmanın yöntem ve modeline, çalışma grubuna, hangi veri toplama araçları ile verilerin elde edildiğine ve analiz yöntemine ilişkin bilgiler ifade edilmiştir. Araştırmanın dördüncü bölümünde, veri toplama aracı olarak belirlenen anket ile toplanan veriler, verilerden hareketle elde edilen bulgular tablolardan yararlanılarak açıklanmıştır. Araştırmanın son bölümünde ise araştırma bulguları doğrultusunda elde edilen sonuçlar ve öneriler aktarılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Yapılan bu çalışmada, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumlarını belirlemek amaçlanmıştır. Bunun yanında araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumlarının; cinsiyet, öğrenim görülen üniversite, öğrenim görülen sınıf, baba ve annelerinin eğitim durumu, yaşamlarının büyük çoğunluğunu geçirdikleri yerleşim yeri, ailesini Türkiye şartlarını göz önüne aldığında hangi ekonomik tabakaya ait oldukları değişkenlerine göre anlamlı farklılığın meydana gelip gelmediğini tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırmanın belirlenen amaçları doğrultusunda aşağıdaki alt problemler yanıt aranmıştır:

1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları hangi düzeydedir?
2. Cinsiyet değişkenine göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları, anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Öğrenim görülen üniversite değişkenine göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Öğrenim görülen sınıf düzeylerine göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. Baba eğitim durumu değişkenine göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
6. Anne eğitim durumu değişkenine göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
7. Yaşamın büyük çoğunluğunun geçirildiği yerleşim yeri değişkenine göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
8. Ailesini Türkiye şartlarını göz önüne aldığında hangi ekonomik tabakada görme durumu değişkenine göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Düşünen, sorgulayan, araştıran ve tartışan demokratik vatandaş tipinin yetiştirilmesi, ülkemiz eğitim sisteminin temel hedefleri arasında yer almaktadır (MEB, 2015). Özünde vatandaşlık eğitimi olarak nitelendirilen Sosyal Bilgiler dersi, demokratik vatandaş tipinin yetiştirilmesinde büyük rol üstlenmektedir (NCSS, 1993). Tartışmalı konular ise demokrasi eğitimin önemli unsurlarından biridir (Ersoy, 2013). Milli eğitimin belirlemiş olduğu hedefleri gerçekleştirebilmede yardımcı olması amacıyla tartışmalı konuları öğretim faaliyetlerinde kullanacak olan öğretmenlerin, tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları oldukça önemlidir. Bu çalışma: Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konulara yönelik tutumlarını ölçmeyi hedeflemektedir. Tartışmalı konulara yönelik bakış açısı, demokratik insan tipinin yetiştirilmesinde tartışmalı konuların ne şekilde yer alacağı hakkında bizlere yol gösterebilir.

Öğretmen adaylarının cinsiyetleri, öğrenim gördükleri üniversite, sınıf düzeyleri, anne ve baba eğitim durumları, yaşadıkları çevre ve ait oldukları ekonomik tabakanın; Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumlarını etkilediği belirlenmiştir. Belirtilen etkilerden hareketle eğitim programlarının düzenlenmesinde belirlenen bu farklılıklar dikkate alınarak gerekli çalışmalar ve düzenlemeler yapılabilir.

Öğretmen yetiştirme programlarında tartışmalı konuların öğretiminde yer alması en az okullardaki öğretim programlarına tartışmalı konuların etkin bir şekilde dâhil edilmesi kadar hayatidir. Çünkü tartışmalı konuların öğretimini gerçekleştirecek öğretmenlerin öncelikle bu konudaki kendi yeterlilikleri istenen düzeye ulaşmalıdır. Bu çalışmanın öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları hakkında alanyazına bilgi sağlayarak yol göstermesi amaçlanmaktadır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla yapılan bu çalışmanın sınırlılıkları şu şekildedir:

- Çalışmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmen adayları; İnönü Üniversitesi, Dicle Üniversitesi ve Muş Alparslan Üniversitesi'nde öğrenim gören Sosyal Bilgiler öğretmen adayları ile sınırlıdır.

- Sosyal Bilgiler öğretmenliği alanında öğrenim gören öğretmen adayları ile sınırlıdır.
- Eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adayları ile sınırlıdır.
- Lisans düzeyinde öğrenim gören öğretmen adayları ile sınırlıdır.
- Araştırma “Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adaylarına Yönelik Tartışmalı Konular Ölçeği” ile elde edilen bulgularla sınırlıdır.

1.5. Varsayımlar

- Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, “Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adaylarına Yönelik Tartışmalı Konular Ölçeği” adlı veri toplama aracındaki maddelere içten, samimi ve objektif bir biçimde cevap verdikleri,
- Katılımcıların tartışmalı konular hakkında azami bilgi sahibi olduğu,
- Kullanılan veri toplama aracının, Sosyal Bilgiler öğretmeni adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumlarını etkin bir şekilde ölçebileceği varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Tartışma: Birbirine karşıt olan görüşlerin savunulmasıdır (TDK, 2022).

Tartışmalı konu: Toplumun fikir ayrılığına düştüğü, toplumu oluşturan farklı grupların kendi değerleri ekseninde farklı görüşler ileri sürdüğü konulardır (Stradling, 1984).

BÖLÜM II

KURAMSAL BİLGİLER

Araştırmanın bu bölümde araştırma konusu ile ilgili kaynakların taranması sonucu elde edilen bilgilere ve ilgili çalışmalara yer verilmektedir.

2.1. Eğitim

Eğitim, tüm ülkeler açısından hayati önem taşıyan bir konudur. Eğitimi daha iyi anlayabilmek için ne şekilde tanımlandığına bakmamız gerekir. Türk Dil Kurumu eğitimi şu şekilde tanımlamaktadır: “Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine, okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye.” (TDK, 2022). Türk Dil Kurumuna ait tanımı irdelenecek olursak çocuk ve gençlerin toplumsal rollerine hazırlanmaları, gerekli bilgi ve becerilerin -ki bunlar her toplumda değişkenlik gösterebilmektedir- öğretilmesi kısaca toplumlara vatandaş yetiştirmek olarak analiz edilebilmektedir.

Türkiye’de eğitim, merkezi bir anlayışla teşkilatlanmıştır. Bu eğitim teşkilatının en üstünde bulunan kurum olan Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı, eğitime dair olan misyonunu şu şekilde ifade etmektedir: “Düşünme, anlama, araştırma ve sorun çözme yetkinliği gelişmiş; bilgi toplumunun gerektirdiği bilgi ve becerilerle donanmış; millî kültür ile insanlığın ve demokrasinin evrensel değerlerini içselleştirmiş; iletişime ve paylaşımına açık, sanat duyarlılığı ve becerisi gelişmiş; öz güveni, öz saygısı, hak, adalet ve sorumluluk bilinci yüksek; gayretli, girişimci, yaratıcı, yenilikçi, barışçı, sağlıklı ve mutlu bireylerin yetişmesine ortam ve imkân sağlamaktır.” (MEB, 2015).

Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı’nın yayınlamış olduğu eğitim misyonuna bakıldığında eğitim kurumlarında bireylere, 21. yüzyıl beceri ve kazanımlarının kazandırılmasının, sistemin merkezinde tutulduğunu görebilmekteyiz. Bireylerin, düşünen, araştıran, sorgulayan, iletişime açık, öz güveni yüksek, yaratıcı, girişken ve adaletli olmaları gerektiği sistem tarafından da arzulanmaktadır. Buna benzer çağdaş kazanımlar ancak çağdaş eğitim metotları ile kazandırılabilir (Kesici, 2009). Çağdaş eğitim yaklaşımları eleştirel düşünen, sorgulayan ve tartışan bireyleri hedeflemektedir. Geleneksel eğitim anlayışını geride bıraktığımız 21. yüzyılda artık tüm derslerde yenilikçi ve çağdaş eğitim anlayışları genel kabul görmektedir.

Eğitimin güncel tanımlarından tarihsel olarak geçmiş dönemlere doğru bir yol izlediğimizde çeşitli tanımlamalar karşımıza çıkmaktadır. Örneğin: Aristo, eğitimin ahlaki yönüne vurgu yaparken; Platon, eğitimin insanı olgunlaştırdığına değinmiştir. Kant, eğitimin insanların sahip olduğu yeteneklerinin geliştirilmesi olarak nitelerken; Durkheim, genç neslin yetişkin nesil tarafından sosyalleşmesi olarak ifade etmiştir. J.J. Rousseau'ya göre eğitim, çocukların yetiştirilmesi sanatıdır. Spencer için eğitim, insanların yaşayışa hazırlanmasıdır. Farabi'ye göre ise eğitim, fiziksel olarak sağlıklı, yüksek anlama kabiliyetine sahip, güzel konuşan, yeme-içme gibi maddi ihtiyaçlarda ve zevklerde ölçülü olan, adaletli vatandaş yetiştirmektedir (Çelikkaya, 1991). Farabi, eğitimin devletlerin vatandaş yetiştirme sürecinin bir parçası olduğuna ayrıca vurgu yapmıştır.

Yukarıda belirtilen tüm bu önemli düşünürlerin eğitim tanımlarını incelediğimizde: Eğitimin, insanları hayata hazırlayan, insanların olgunlaşmasını ve gerçek hayat için gerekli olan bilgi ve becerileri kazanmalarını sağlayan, topluma karışmalarına yardımcı olan, kendi potansiyellerinin ortaya çıkarılmasında yol gösterici olan ve devletlerin ideal yurttaşlarını yetiştirmesinin etkili yollardan biri olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Ertürk'e göre eğitim: "Bireylerin davranışlarında kasıtlı olarak ve kendi yaşantıları yoluyla meydana getirilen istendik yöndeki davranış değişiklikleridir." (Ertürk, 1982). Ertürk tarafından ifade edilen bu eğitim tanımı, eğitim çevrelerince genel kabul görmüş tanımlardan bir tanesidir. Bu tanıma göre bireyin eğitilmesi için davranışlarında değişikliğin meydana gelmesi, bu değişikliğin birey tarafından istendik olması, kişinin kendi yaşadıkları ile gerçekleştirilmiş olması ve bunların sonucunda meydana gelen değişimin istendik yönde olması gerekmektedir.

Sönmez'e göre eğitim, çevrenin yönlendirmesi vasıtasıyla bireyin davranışlarının istendik yönde şekillendirilmesi ve değerlendirilmesidir. Sönmez, eğitimin açık bir sistem olduğu noktasına da değinmiştir. Girdilerin, işlemin, çıktılarını ve dönütlerin olduğu açık bir sisteme vurgu yapmıştır (Sönmez, 1986).

Eğitime farklı bilim dalları penceresinden bakacak olursak: Sosyoloji bilimi açısından eğitim, bireyin içinde yaşadığı toplumun değerlerine uyum sağlaması, toplumla kaynaşması ve kendi ilgi ve yeteneklerini toplumla bütünleşmiş bir biçimde şekillendirmesidir (Ergün, 1987). Psikoloji bilimi ise eğitimi, bireyin gelişim evreleri içerisinde değerlendirmektedir (Erzenli, 2014). Felsefe açısından eğitim, hangi felsefi görüş ile bakılıyorsa o görüşün esaslarına göre biçimlenir. Birçok felsefi görüşün, kendi

esasları doğrultusunda şekillendirmiş olduğu farklı eğitim anlayışları mevcuttur. Bunlara: Esasici, Daimici ve Natüralist eğitim örnek verilebilir (Kaygısız, 1997). Örneğin Esasici yaklaşıma göre eğitim: Doğuştan sıfır bilgi ile yeryüzüne gelmiş olan bireylerin, eğitim vasıtasıyla bilgilendirilmesidir. Daimici yaklaşıma göre ise eğitim: Kişinin eğitim ile var olana uyum sağlaması, akla dayalı ölçülü bir kişilik geliştirmesidir. J.J. Rousseau'nun da savunucuları arasında yer aldığı Natüralist eğitim felsefesine göre eğitim: Kişilerin yeteneklerini ortaya çıkarmada zorunlu olan bir yol olarak tanımlanmıştır. Natüralist eğitimcilere göre eğitim, doğa ile iç içe ve doğa ile uyumlu olmak zorundadır. İlerlemeci felsefi anlayış ile bakıldığında ise eğitim, bireyin ön planda tutulması gerektiğini, önemli olanın bilgi aktarımından ziyade bireyin yeteneklerinin ortaya çıkarılması olduğunu savunmaktadır. John Dewey ilerlemeci eğitim yaklaşımının en önemli savunucularından bir tanesidir. Dewey'e göre okullar, toplumun taklit edildiği, toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilen ve topluma göre şekillenmiş küçük bir toplum biçiminde olmalıdır. Yeniden yapılanmacı eğitim felsefesine göre eğitimin nihai amacı: Toplumu yeniden şekillendirmektir (Kaygısız, 1997).

Günümüz dünyasında eğitim, gelişen teknoloji ve bilimsel birikimlere paralel olarak gelişmekte ve eğitimin hedeflerini 21. yüzyıl ihtiyaçları şekillendirmektedir. OECD, hazırladığı raporlarda ülkelerin verdikleri eğitime rehber olması adına kazanımlara ve sahip olunması gereken becerilere yer verilmektedir. 2030 yılı sahip olunması gereken beceriler raporunda ise öğrencilerin; sorumluluk alan, dönüştürücü ve yeni değerler oluşturan bireyler olabilmelerinin ve bu yönde eğitim almalarının önemine vurgu yapılmıştır. Dünya Ekonomik Forumu'na göre ise bireylerin gelecekte kazanması gereken beceriler: Yenilikçi düşünme, analitik düşünme kabiliyeti, eleştirel düşünme, karmaşık problemleri çözebilme, yönetim becerisi ve kişiler arası eşgüdüm, değerlendirme ve karar alabilme, müzakere edebilme, duygusal zekâ, hizmet odaklı olma ve bilişsel esneklik becerileri olarak sıralanmıştır (Cansoy, 2018). Wagner, 21 yüzyılda sahip olunması gereken becerileri şu şekilde sıralamıştır: Sözlü iletişim becerisi ve yazılı iletişim becerisi, eleştirel düşünme ve problem çözme becerisi, inisiyatif alma ve girişimcilik, zihinsel esneklik, işbirliği kurma becerisi, hayal kurabilme ve meraklanma, bilgiye ulaşma ve işleme becerisi (Wagner, 2008).

Eğitimin ilk tanımlarından, günümüze ve gelecekte hedeflenen eğitim faaliyetlerine bir bütün olarak bakıldığında, eğitimin kendisinin de bir değişim ve yenilik içinde olduğu söylenebilir. Eğitim içerik olarak bireylerin gelişimi hedeflerken

kendisi de sürekli gelişim göstermektedir. Gelecekte de şuan olduğu gibi çağın ihtiyaçları eğitimi şekillendirmeye devam edecektir.

2.2. Sosyal Bilgiler

İnsanların toplum ile olan ilişkilerini inceleyen Sosyal Bilimler, bir disiplinler topluluğudur. Sosyal Bilimlerin öğretim için seçilmiş olan bilgilerine ise Sosyal Bilgiler denilmektedir. Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilimlerin bilgi ve bulgularını, toplum için gerekli olan bilgiler süzgecinden geçirerek kullanır (Sözer, 1998).

Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler arasındaki fark, tüm dünyada yıllardır tartışılmaktadır. Bu konu ile ilgili birçok tanım yapılmış ve görüş ortaya konulmuştur. Edgar Wesley Sosyal Bilgiler için, eğitim amacıyla Sosyal Bilimlerin basitleştirilmiş halidir ifadesini kullanmıştır (Wesley, 1935). Lawrence Metcalf Sosyal Bilgileri, yansıtıcı düşünme becerisinin geliştirilmesi olarak yorumlamıştır (Metcalf, 1962). Leonard Kenworthy göre Sosyal Bilgiler, toplumsal yaşayışa kendi yaşantısıyla katkıda bulunma ve toplumsal yaşayışa uyum sağlayarak toplumsal gelişmenin bir parçası olmaktan haz duymak olarak ifade etmiştir (Kenworthy, 1962). John Michaelis'e göre Sosyal Bilgiler, bireyin değişen toplum koşullarına uyum sağlayabilmesini ve bireye bireysel ve grup çalışmalarında faydalı olmasını sağlayan alandır (Michaelis, 1973). Robert Barr, James Barth ve S. Samuel Shermis ise Sosyal Bilgileri, vatandaş yetiştirmek amacıyla bireylerin gerekli olan bilgiler ile donatılması şeklinde açıklamışlardır (Barr, vd., 1977). Edvin Fenton Sosyal Bilgileri şu şekilde tanımlamıştır: Öğrencilerin topluma karşı sorumlu bir vatandaş tipi olarak demokratik bir ortamda bağımsız bir düşünce yapısına sahip olmasıdır (Fenton, 1991).

Ülkemizin eğitim teşkilatının başında yer alan Milli Eğitim, 2005 yılı programında Sosyal Bilgileri şu şekilde tanımlamıştır: “Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir.” (MEB, 2005).

Hedeflenen vatandaş tipinin yetiştirilmesinde Sosyal Bilgiler dersi, hayati bir rolü üstlenmektedir. Dünyadaki pek çok örnek gibi ülkemizin eğitim kurumları, bireyi

gerçek hayata hazırlamak, toplumda karşılaşılabilecek sorunlara karşı bireyleri eğitmek ve çağın gereklerine uygun vatandaşları yetiştirmeği arzulamaktadır. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde Sosyal Bilgiler dersinin katkısı oldukça önemlidir (Safran, 2009).

Sosyal Bilgiler dersinin tarihine inildiğinde bu dersin insanlığın çok eski yıllarına dayandığı görülmektedir. Antik Yunan Medeniyeti, Mezopotamya Medeniyetleri, Pers, Çin, Hindistan, Mısır ve Roma gibi tarihi birçok medeniyette Sosyal Bilgiler dersinin içeriğinde yer alan dersler okutulmaktaydı (Dönmez ve Yazıcı, 2015). Tarihin çok eski dönemlerinde var olan felsefe, coğrafya, toplum yasaları, tarih gibi birçok Sosyal Bilim derslerinin varlığı bize Sosyal Bilgilerin insanlık tarihi kadar eski olduğunu göstermektedir (Dönmez, 2003).

18. yüzyıla gelindiği Fransız düşünür Condorcet tarafından ilk defa Sosyal Bilgiler dersinin, diğer derslerden bağımsız bir ders olarak okutulması gerektiği savunulmuştur. Sosyal Bilgiler dersinin, diğer derslerden bağımsız bir şekilde okutulması ilk defa ABD’de 1916 yılında meydana gelmiştir (Hertzberg, 1981). Amerika Birleşik Devletleri’nde yer alan Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi (NCSS), Sosyal Bilgiler alanında yer alan en önemli kuruluşlardan biridir. NCSS Sosyal Bilgileri şu şekilde tanımlamaktadır: “Sosyal Bilgiler, vatandaşlık yeterlikleri kazandırmak için sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyasal bilimler, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerden süzülen sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma alanı sağlar. Sosyal Bilgilerin temel amacı, birbirlerine bağımlı, küresel bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır.” (NCSS, 1993).

Mevcut durumda ülkemizin de dâhil olduğu birçok ülke NCSS’nin çizmiş olduğu Sosyal Bilgiler perspektifinden etkilenmekte ve kendi Sosyal bilgiler dersi programlarını buna paralel bir biçimde şekillendirmektedirler (Doğanay, 2008).

Türk tarihi açısından Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler, binlerce yıl öncesine dayanmaktadır. Orta Asya Türk Tarihi’ne bakıldığında genç nesile aktarılmaya çalışılan toplumsal kurallar, gelenek ve görenekler olduğu bilinmektedir. (Akyüz, 2007).

Osmanlı Devleti’nde sıbyan mektepleri, medreseler, rüştiyeler ve idadiler gibi eğitim kurumlarında Sosyal Bilimlere yer verilmişti. Osmanlı Devleti’nde okutulan Malumatı Vatanîye dersi, Sosyal Bilgiler dersinin içeriğine benzemektedir. Osmanlı

padişahı Abdülaziz döneminde Tarih ve Coğrafya dersleri Maarifi Umumiye Nizamnamesinde 1869 yılında yer almıştı (Akyüz, 2007).

Osmanlı Devleti'nde 1869 yılında kız rüştiyelerinde Muhtasar Tarih dersi ve Muhtasar Coğrafya dersi; erkek rüştiyelerinde ise Tarih-i Umumi, Tarih-i Osmani ve Coğrafya dersleri okutulmaktaydı. Osmanlı'da günümüzün lise düzeyine denk gelen idadilerde, Tarih-i Umumi ve Coğrafya dersleri yer almaktaydı. İstanbul Darulmuallimi 'de yetiştirilen öğretmen adaylarına Muhtasar Tarih-i Osmani ve Muhtasar Coğrafya dersleri öğretilmekteydi (Akyüz, 2007).

Osmanlı padişahı II. Abdülhamit döneminde iptidai okullarının (ilkokul) programına Tarih ve Coğrafya dersleri eklenmişti. 1898 ve 1899 yıllarında yayınlanan Maarif Salnamesinde rüştiyeler ve idadiler de Tarih ve Coğrafya derslerine yer verildi (Bilgili, 2013). İttihat ve Terakki döneminde aynı zamanda II. Meşrutiyet olarak adlandırılan 1913 yılında bir geçici ilköğretim kanunu çıkarılmıştı. Bu kanunla birlikte Tarih ve Coğrafya derslerine ek olarak İktisadiye ve Malumat-ı Medeniye dersleri de programa dâhil edilmişti (Akyüz, 2007).

Cumhuriyet ile birlikte ülkemizde Sosyal Bilgiler alanında önemli adımlar atılmıştı. Mustafa Kemal Atatürk'ün bizzat emri ile kurulan Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu, Türk tarihi ve Türk dili alanında yaptığı çalışmalar ile alanyazına önemli katkıları olmuştur (Aydın ve Aydın, 2011).

Türkiye Cumhuriyeti'nde 1926 yılında yayınlanan program ile birlikte genç neslin, çevresine uyumlu iyi bir vatandaş olması gerektiği ifade edilmişti. Bu amaç doğrultusunda ilköğretimde dördüncü ve beşinci sınıflarda haftada iki saatlik Tarih, Coğrafya ve Yurt Bilgisi dersleri programa dâhil edilmişti. Yurt Bilgisi dersi; Malumatı Vataniye, Vatani Malumat, Yurttaşlık Bilgisi ve Vatandaşlık Bilgileri gibi çeşitli isimler ile de bilinmektedir (Akyüz, 2007).

1952 yılında V. Eğitim Şurası'nda yeni kararlar alınarak; Tarih, Coğrafya ve Yurt Bilgisinden oluşan üç farklı ders yerine bu derslerin Sosyal Bilgiler çatısı altında birleştirilmesi kararı alınmıştı. Ancak bu kararın uygulanmaya konulması gecikerek bir sonraki yıllara bırakılmıştı. 1952 yılında gerçekleştirilen V. Eğitim Şurası'nda Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi derslerinin ilköğretimin yanı sıra orta öğretimde de okutulması kararı alınmıştı (Anıl, 1999; Can, 1998; Binbaşıoğlu, 1981). Ülkemizde 1962 yılında Tarih, Coğrafya ve Yurt Bilgisi dersleri, Toplum ve Ülke İncelemeleri adlı tek bir ders altında toplanmıştı (Kan, 2010; Sözer, 1998).

Sosyal Bilgiler isminin zikredilmesine karşın ilk defa bir ders adı olarak ülkemizde okutulması 1968 yılında gerçekleşti. Tarih, Coğrafya ve Yurt Bilgisi olarak okutulan üç dersin içeriğini esas alan yeni Sosyal Bilgiler dersi, ortaokul birinci ve ikinci sınıf düzeylerinde haftalık beşer saat, ortaokul üçüncü sınıf düzeyinde ise haftalık dörder saat olacak şekilde programa dâhil edilmişti. 1981 ve 1982 yılları arasında T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi, eğitim kurumlarında okutulmaya başlanmıştır (Sözer, 1998).

1985 yılında çıkarılan 64 sayılı karar ile birlikte Sosyal Bilgiler dersi, eğitim programından kaldırıldı. Kaldırılan Sosyal Bilgiler dersi yerine; Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgileri dersleri yeni programa eklendi (Kan, 2010). 1985 yılında gerçekleştirilen bu değişiklik ile tek ders olan Sosyal Bilgiler içeriği tekrardan birden fazla derse bölünerek okullarda okutulmaya başlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti, 1997 yılında sekiz yıllık kesintisiz ve zorunlu ilköğretim uygulamasına geçmiştir (Akyüz, 2007). 1997 yılında alınan 143 sayılı kanunla birlikte Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgileri olarak okutulan üç ayrı ders tekrar Sosyal Bilgiler olarak birleştirilmiştir. Beraberinde yapılan eklemeler ile birlikte Sosyal Bilgiler dersi ilköğretim dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci sınıflarda haftalık üç saat; Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersi yedinci ve sekizinci sınıflarda haftalık birer saat; T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi sekizinci sınıflarda haftalık birer saat olacak şekilde düzenlenmişti (Sözer, 1998).

Ülkemizde 21. Yüzyıl ile birlikte Sosyal Bilgiler dersinde, çağdaş yeni düzenlemeler yapılmıştır. Başlangıçta pilot uygulamalar ile test edilen yeni program değişikliği 2005 yılında tüm okullarda hayata geçirilmiştir. Yeni Sosyal Bilgiler programı yetiştirmek istediği vatandaş tipini, 21. Yüzyılın ihtiyaçlarına cevap verecek özellikler ile şekillendirmiştir. Sosyal Bilgilerin yetiştirmeyi arzuladığı etkin vatandaş, sorgulayan, eleştiren, araştıran, tartışan, yaratıcı düşünebilen, problem çözebilen, karşılaştığı problemlere yaratıcı ve mantıklı çözümler sunabilen kişilerdir (Kan, 2010).

2.3. Tartışmalı Konular

Tartışmalı konuların anlamını net bir biçimde ifade edebilmek için tartışmanın ne anlama geldiğini bilmek gerekmektedir. Türk Dil Kurumuna göre tartışma: birbirine karşıt olan görüşlerin savunulmasıdır (TDK, 2022). Tartışmak; soru sormak, fikir ileri sürmek, karşıt görüşleri dinlemek ve yeni fikirler geliştirmektir (Seçgin, 2009). Siyasi,

kültürel, ekonomik ve dini çeşitli konularda farklı bakış açılarından doğan konulara, tartışmalı konu denilmektedir (Seçgin ve Yazıcı, 2010).

Tartışmalı konular ile ilgili ilk kapsamlı çalışmalarının yurt dışında yapıldığı görülmektedir. Bu nedenle tartışmalı konuların tanımlanması ve niteliklerinin açıklanmasında yabancı kaynaklardan oldukça faydalanılmaktadır. 1984 yılında Stradling, tartışmalı konuları şu şekilde tanımlamıştır: Toplumun fikir ayrılığına düştüğü, toplumu oluşturan farklı grupların kendi değerleri ekseninde farklı görüşleri sürdüğü konulardır (Stradling, 1984). McCully ise tartışmalı konularda bireyin duygusal özellikleri arasında sayılan kimliği, dini görüşü ve duygu durumu gibi kişisel özelliklerin görüş ayrılıklarının temelinde yatan neden olduğunu dile getirmiştir (McCully, 2006).

Tartışmalı konu olarak kabul edilebilecek konular ise oldukça geniştir. Evrensel ve yerel düzeyde olmak üzere birçok konu, tartışmalı konular arasına girmektedir. Göçmen politikaları, sansür, çevre sorunları ve benzeri birçok konu tartışmalı konular arasında sayılmaktadır (Harwood & Hahn, 1990). Tartışmalı konulara birçok örnek verilebilir. İnsanların sağlığı ile de alakalı olan genetiği değiştirilmiş gıdalar konusu üzerinden açıklanacak olursa: Üretimi arttırdığı için teşvik edilmeli mi? Yoksa sağlığa olan zararlarından dolayı yasaklamalı mı? Bu konu başlı başına bir tartışmalı konudur ve sınıflarda öğrenciler ile birçok yönü ile tartışılabilir (Dillon, vd., 2004).

İlerleyen zaman içerisinde tartışmalı konuların, çeşitlenerek sayıca arttığı görülmektedir. Değişen dünya ile birlikte yerel sorunlara ek olarak küresel sorunlar, insanları daha açık bir şekilde etkilemektedir. Bu durum tartışmalı konuların sayısını arttırmakta ve insanların tartışmalı konular hakkında daha fazla bilgi sahibi olmasını gerektirmektedir (Ersoy, 2010).

Demokrasi anlayışının temelinde de yine tartışmak vardır (Harwood & Hahn, 1990). Milli Eğitim Bakanlığı'nın belirlemiş olduğu temel değerlerinden biri, demokrasinin evrensel değerleridir. Evrensel olarak kabul gören demokrasi değerlerini benimsemesi, düşünen, araştıran, iletişime ve fikir paylaşımına açık bireylerin yetiştirilmesi gerektiği Milli Eğitim Bakanlığı misyonunda vurgulanmıştır (MEB, 2015). 1739 sayılı Milli Eğitim Kanunu'nda, Türk Milli Eğitimi'nin Genel Amaçları arasında yer alan madde 11 şu şekildedir: “Demokrasi eğitimi: **Madde 11 – (Değişik: 16/6/1983 - 2842/3 md.)** Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi

değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır; ancak, eğitim kurumlarında Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine aykırı siyasi ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasi olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez.” (Resmi Gazete, 14 Haziran 1973: md. 2842/3).

Eğitim sistemimiz; düşünen, sorgulayan, demokratik bir çerçevede fikirlerini ifade eden bireylerin önemini altını çizmektedir. Düşünen, sorgulayan, araştıran ve tartışan demokratik vatandaş tipinin yetiştirilmesinin, temel hedefler arasında yer aldığı görülmektedir. Sağlıklı bir demokrasinin özünde, açık diyalog yer alır. Demokrasinin eğitiminin ayrılmaz parçalarından biri, tartışmalı konulardır (Harwood & Hahn, 1990). Açık iletişim, tarafların birbirlerini anlamaları ve kendilerini net bir şekilde ifade etmeleri bakımından önemlidir.

Demokratik vatandaşın görevleri arasında, yaşadığı toplumun yararına olan faaliyetler içerisinde yer alması ve toplum faydasını gözetmesi beklenir. Toplum yararı üzerine düşünerek fikirler ileri sürmesi ve toplumun sorunlarını paylaşması arzulandır (Newmann, 1989). Bu sebeplerden dolayı okulların ve sınıfların öğrencileri gerçek hayata ve karışacakları topluma hazırlamaları gerekmektedir. Sosyal Bilgiler dersi ise bu amaçları gerçekleştirmek için temel derslerin başında gelmektedir. Sosyal Bilgiler dersinde oluşturulacak ortam tıpkı gerçek hayatın deneyimlenebileceği bir laboratuvar işlevi görerek demokratik süreçlerin öğrenciler tarafından test edilmesini sağlamalıdır (Harwood & Hahn, 1990).

Tartışmalı konular ile öğrencilerin bilişsel gelişimi, hipotez kurmaları, kanıt toplamaları, fikirlerini savunmaları, fikirleri değerlendirmeleri, farklı fikirlere açık olmaları ve farklı fikirlere ilişkin saygı duymaları gibi birçok özellikleri geliştirmektedir. Kişinin tartışma esnasında karşısındakini dikkatlice dinlemesi, empati kurması, iletişim becerilerinin gelişmesi ve ikna kabiliyetinin artması beklenmektedir. (Harwood & Hahn, 1990).

Demokratik tutumların, hoşgörüyeye dayalı ve açık fikirli bir atmosferde tartışılmasının belirgin bir oranda bu tutumların gelişmesine katkı sağladığı tespit edilmiştir. Öyle ki birçok araştırmada tartışmanın vatandaşlık eğitimdeki rolü incelenmiştir. Yapılan bu araştırmalar sonucunda okulda tartışma faaliyetleri içerisinde aktif rol alan bireylerin, siyasi etkinlik ölçütlerinde daha yüksek not aldığı ortaya konmuştur (Patrick, 1967; Long & Long, 1975; Harwood & Hahn, 1990).

Eđitim sisteminin en nihai amaçları arasında bireyi gerçek hayata hazırlamak, sorgulayan, dūřunen ve eleştiren bireyler yetiştirmek, yaşadığı toplumun sorunlarına çözüm yolları geliştiren vatandaşlar yetiştirmektir. Toplumunu ilgilendiren güncel olayların sınıf ortamına taşınması, öğrencilerin toplumu ilgilendiren konular üzerine fikir üretmelerini sağlar (Yazıcı, 2010).

Tartışmalı konular üzerine çalışan birçok araştırmacı, tartışmalı konuların eğitim programlarına dâhil edilmesinin gerekliliğini ifade etmişlerdir (Seçgin, 2009). Örneđin: Harwood & Hahn 1990 yılında tartışmalı konular ile ilgili yaptıkları çalışmalarında, tartışmalı konuların eleştirel dūřünme, fikir üretme gibi hayati becerilerin kazanılmasında ne derece etkili olduğunu belirtmişlerdir (Harwood & Hahn, 1990).

Okullarda tartışma ortamının oluşturulmasında en önemli noktalardan biri de tartışma konusunun seçilmesidir. Tartışılacak konunun güncel olaylardan seçilmesi, katılımı pozitif oranda etkilediği tespit edilmiştir (Harwood & Hahn, 1990). Tartışmalı konuların ne şekilde seçileceği önemli bir konudur. Çünkü seçilen konunun bireyi istenilen kazanım ve becerilere ulaştırmada yardımcı olması ve bireye fayda sağlaması beklenir. Eğitimin temel prensiplerinden olan yakından-uzağa ilkesine dayalı bir şekilde bireyin yaşadığı çevreden, bulunduğu ülkeden ve evrensel konulardan tartışmalı bir konu seçilebilir. En nihayetinde tartışmalı konunun güncel, ilgi çekici ve gerçekçi olması gerekmektedir (Seçgin, 2009).

Tartışmalı konunun seçiminde Almanya, güncel ve politik konular arasından belirlemektedir. Finlandiya'da tartışmalı konular, sosyal ve ahlaki konular arasından seçilmektedir. Fin eğitim sisteminde evrensel konulardan çok etkin vatandaşlık eğitimlerini pekiştirecek ulusal değerler ön plana çıkmaktadır (Berg, vd., 2003).

Crick tarafından 1998 yılında hazırlanan raporda, okullardaki Vatandaşlık Eğitimi ve Demokrasi Öğretiminde tartışmalı konuların yerine de değinilmiştir. Bu rapor sonucunda tartışmalı konu olarak kabul gören bir konunun, evrensel olarak üzerinde varılmış bir kanı bulunması gerektiği yönündedir (Crick, 1998).

Çađdař eğitim sisteminde birçok eğitim bilimci tarafından genel kabul edilen görüş eğitimin sisteminin öğrenci merkezli, öğrencilerin aktif katılımına dayalı, öğrencileri dūřünmeye, fikir üretmeye ve tartışmaya teşvik eden bir sistem olması yönündedir. Tartışmaların konuların sınıf ortamında tartışılması, bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde katkılarının olacağı ifade edilmiştir.

Hess tarafından 2005 yılında yapılan çalışmada, tartışmalı konuların müzakere edilmesinin siyasi katılımı olumlu yönde etkilediği belirlemiştir. Hess'in çalışmasında

okulların; yerel, ulusal ve uluslararası konuların, güncel konuların sınıf ortamına taşınması gerektiği savunmuştur. Özellikle güncel konular, gençlerin daha fazla ilgisini çekmektedir. Demokrasi eğitimi de birçok yönü ile tartışmalı konulardan beslenir. Siyaset bilgisi, gelişmiş iletişim becerisi, eleştirel düşünme yeteneği ve güncel olaylara karşı duyarlılık gerektirmektedir (Hess, 2005).

Hess 'in aynı çalışmasında öğretmenlerin tartışmalı konulara bakışını, dört farklı yaklaşım içerisinde değerlendirmiştir. Bunlar:

- 1-Öğretmen için tartışmalı olmayan bir konunun, başkaları tarafından tartışmalı kabul edilmesi halinde öğretmenin yaklaşımı.
- 2- Öğretmen tarafından da konunun tartışmalı kabul edildiği ancak tek bir bakış içerisinde konuyu değerlendirdiği yaklaşım.
- 3- Öğretmen tarafından konunun tartışmalı olduğunun kabul edildiği ama bu konunun eğitim programına dâhil edilmesinden taraf olmadığı yaklaşım.
- 4- Öğretmen gerçekten konunun farklı boyutları olan tartışmalı bir konu olduğunu kabul ettiği ve her yönüyle tartışılmaya değer bulunduğu yaklaşım (Hess, 2005).

Hess tarafından yapılan çalışmada görüldüğü gibi öğretmenin tutumu, tartışmalı konuların sınıf ortamına taşınmasında çok önemli bir rol üstlenmektedir. Öğretmenin tutumu, hangi konunun sınıf ortamına taşınacağını ve nasıl bir bakış açısıyla değerlendirileceğini belirlemektedir.

Tartışmalı konular, hem öğrencinin kendisi için hem öğretmeni için hem de yaşadığı toplum için önemli fırsatlar içerebilir. Demokratik ortamın sınıf düzeyinde sağlanması, öğrenci- öğretmen iletişimini etkilemesi ve toplum içerisindeki tartışmalı konulara bir ön hazırlık olması içerdiği fırsatlara örnek olarak verilebilir (Avaroğulları, 2015).

Tartışmalı konulara sınıf ortamına taşırken karşılaşılan birtakım engeller mevcuttur. Bu engeller: Eğitim sisteminin sınav odaklı olması, bireylerin kendilerini ifade ederken yanlış anlaşılmaktan dolayı duydukları korku, öğrencinin yetersiz olan hazır bulunuşluk düzeyi, öğretmenin konu hakkında yeterince bilgi sahibi olmaması, okul idaresinin tutumu, öğrencilerin konuyu içselleştirerek abartmaları, velilerin konuya bakış açısı, yaşanan bölgenin değerleri, öğrencilerin tepkileri, eğitim programının yoğunluğu, öğretmenin tartışmayı iyi yönetememesi ve tartışmanın okul dışına taşınması (Seçgin ve Yazıcı, 2010).

Gerçek hayatın problemlerinden uzak olan bir eğitim sistemi, amaçlarını gerçekleştirebilmekten de uzaklaşır. Okulların amaçları: Öğrencileri topluma

hazırlamak, toplumdaki sorunlara karşı farkındalık oluşturmak, bu sorunlar ile baş edebilmelerini sağlamak, düşünen, sorgulayan etkin bireyler yetiştirmektir. Sosyal Bilgiler gibi bu amaca içerik bakımından en müsait derslerin güncel konulara ders içinde yer vermesi, öğrencileri düşünmeye ve fikir üretmeye teşvik etmesi gerekmektedir. Toplumsal, politik ve ekonomik konuların sınıf ortamında tartışılması da bu amaca hizmet etmektedir (Seçgin ve Yazıcı, 2010).

Tartışmalı konular, eğitim sistemlerinde derslerin tümüne bütünleşmiş olmalıdır. Ancak etkin vatandaş yetiştirme hedefinin doğrudan yer aldığı Sosyal Bilgiler dersini daha açık bir biçimde ilgilendirmektedir. Tartışmalı konulara yer verilen sınıflarda bu konuların tartışılması ve yaratıcı sonuçlar almak için fırsatlar oluşur (Seçgin ve Yazıcı, 2010).

Tartışmanın ne şekilde olması gerektiği de yine ayrıntılı bir biçimde açıklanması gereken bir konudur. Tartışma, temelde yansıtıcı diyalog üzerine şekillenmelidir. Öğrenciler ve öğretmenler, üzerinde anlaşmazlığın olduğu herhangi bir konu hakkında sorular yönelterek veya iddialar öne sürülerek tartışmayı başlatmalıdır. Tartışma esnasında ileri sürülen fikirler, destekleyici kanıtlar ile beslenmelidir. Tartışmanın en temelinde, farklı fikirlerin ifade edilmesi yer almaktadır (Stradling, 1984).

Öğrenciler, sınıflarında kendi yaşamlarını da oldukça etkileyen popüler kültürü, önemli edebi ve tarihi karakterleri, ekonomiyi ve medyayı tartışabilmelidirler (Wolk, 2003). Medyadaki güncel konulardan haberdar olmalarını, popüler kültürü birçok yönüyle keşfetmelerini, önemli karakterleri tanımalarını ve bu karakterleri rol model almalarını sağlayabilir.

Tartışmalı konular, sınıf ortamına taşınırken dikkat edilmesi gereken bazı özellikler bulunmaktadır. Öncelikle tartışılacak konunun, ilgi çekici ve güncel bir konu olması istenir. Eğitim bilimlerine uygun olarak gerçekçi ve öğrencilerin düzeyine uygun bir konu olmalıdır. Öğretmenin de tartışmalı konuların sınıf ortamına taşınmasında ve tartışılmasında, üstlenmesi gereken bazı sorumlulukları vardır. Bunlar:

1. Öğretmen tartışma ortamında tarafsız bir yaklaşımla başkanlık görevini yerine getirmeli
2. Her öğrenciye eşit mesafede, adil ve demokratik yaklaşmalı
3. Hazırbulunuşluğunu arttırmak için tartışılacak konuyu önceden belirleyip hazırlanmalı ve bir plan oluşturmalı
4. Ders süresini gözeterek süreyi dengeli kullanmalı ve tartışma konusunun dışına çıkılmasına müsaade etmemeli

5. Tartışma sırasında sınıftaki öğrencilerin kaba ve hakaret içerebilecek söylemlerine karşı duyarlı olmalı
6. Öğrencilerin birbirlerinin fikirlerine karşı eleştirilerde bulunurken aşırıya kaçılmasına engel olunmalı
7. Olumsuz düşünce ve sınıf atmosferini, olumlu yöne çekmeye çalışmalı
8. Üst düzey bilişsel düşünmeyi geliştirmeye çalışmalı
9. Bireysel farklılıklara, inançlara, değerlere ve tutumlara karşı saygılı olmayı sağlamalı
10. Öğrencileri daha önce karşılaşmadıkları farklı tarzda kaynakları incelemeye teşvik etmelidir (Seçgin ve Yazıcı, 2010).

Tartışmalı konuların sınıflarda tartışılmasında öğretmenlerin üzerine düşün önemli sorumluluklar bulunmaktadır. Öğretmenlerin üzerine düşen sorumluluğu ne derece yerine getireceği tartışmayı aynı oranda etkileyeceği söylenebilir. Tartışmalı konuları sınıf ortamına taşımak belirli zorlukları da beraberinde getirmektedir. Öncelikle demokratik bir sınıf atmosferi oluşturulmalıdır. Tartışmaya katılacak olan öğrencilerin kendilerine karşı hoşgörü ile yaklaşılacağından, konunun kişiselleştirilmeyeceğinden, herhangi bir etiketlemeye maruz bırakılmayacaklarından emin olması gerekmektedir. Çünkü bireyler ancak böyle bir ortamda fikirlerini özgürce ifade edebilirler (Seçgin ve Yazıcı, 2010).

Bir sınıfı oluşturan bireyler, farklı ekonomik tabakalardan, farklı kişilik özelliklerinden ve farklı inançlara sahip kişilerden oluşmaktadır. Her bir öğrencinin doğup büyüdüğü çevre farklıdır ve politik görüşleri çeşitlilik gösterir. Tüm bu farklılıklar bireylerin birbirlerini farklı değerlendirerek yanlış anlaşılmalara neden olabilir. Bu nedenle öğretmenin tarafsız yaklaşımı ve sınıfta sağlayacağı denge oldukça önemlidir (Seçgin, 2009).

Tartışmalı konulardaki öğretmenin rolünün önemi, öğretmenlerin de bu konu ile ilgili eğitim almalarını gerektirmektedir. Öğretmenlerin aldıkları eğitimde tartışmalı konuların yer alması, öğretmenlerin vatandaşlık etkinliklerini olumlu yönde etkilemektedir. Tartışmalı konular, öğretmenlerin farklı fikirlere açık ve hoşgörülü olmalarına, empati yeteneklerinin gelişmesine ve fikirlerini açık ve özgür bir şekilde ifade edebilmelerine fayda sağlar. Ayrıca tartışmalı konuların öğretmen eğitiminde yer alması son dönemle popülerlik kazanan siyasal okuryazarlığın gelişiminde etkilidir. Etkin bir vatandaşlık eğitimi alan öğretmenler, gelecek neslin vatandaşlık eğitimine olumlu etkilerde bulunur (Ersoy, 2013).

Modern çağın önemli kazanımlarından biri olan eleştirel düşünmenin, tartışmalı konuların öğretimi ile olumlu yönde etkilendiği yapılan çalışmalarla belirtilmiştir. Öğretmen adaylarının ders içeriklerinde tartışmalı konulara yer verilmesi ve tartışmalı konuların eleştirel düşünme kriterlerini esas alacak şekilde işlendiğinde, eleştirel düşünme becerisine katkı sağladığı tespit edilmiştir (Yücel ve Köçer, 2019).

Tartışmalı konuların öğretimi, eğitimin birçok alanında önemli katkılar sağlamaktadır. Öğretmenler, öğrenciler ve toplum için çeşitli fırsatlar sunmaktadır. Bu fırsatlardan belki de en önemlisi demokratik bir toplum için gereken beceri ve tutumların kazandırılmasında sağlamış olduğu faydalardır (Avaroğulları, 2015).

2.3.1. Sosyal Bilgilerde Tartışmalı Konular

Eğitim sistemimiz; düşünen, sorgulayan, demokratik bir çerçevede fikirlerini ifade eden bireylerin önemini altını çizmektedir. Düşünen, sorgulayan, araştıran ve tartışan demokratik vatandaş tipinin yetiştirilmesinin, temel hedefler arasında yer aldığı görülmektedir (MEB, 2015). Ülkemizin de dâhil olduğu birçok ülkenin hedeflediği demokratik vatandaş tipinin yetiştirilmesinde en önemli derslerin başında Sosyal Bilgiler dersinin geldiği söylenebilir (NCSS, 1993). Milli değerleri, sosyal bilimlerin içeriğinden yararlanarak aktaran temelinde vatandaşlık dersi olan Sosyal Bilgiler, demokrasi eğitiminin en önemli parçalarından bir tanesidir. Tartışmalı konular ise demokrasi eğitimin önemli unsurlarından biridir (Ersoy, 2013).

Yansıtıcı düşünme becerisine sahip bireylerin, içerisinde yaşadıkları toplumun sorunlarının farkında olması, bu sorunları içselleştirerek çözüm yolları araması ve etkin vatandaşlık özelliklerine sahip olması genel kabul görmüş ölçütlerdendir. Vatandaşlık eğitiminin önemli bir basamağı olan tartışmalı konular, hem öğretmen hem de öğrenci tarafından iyi anlaşılması ve öğrenilmesi gerekmektedir (Ersoy, 2013).

Tartışmalı konulara Sosyal Bilgiler dersinde yer verilmesinin üç temel nedeni bulunmaktadır. İlk olarak tartışmalı konular öğrencileri, çoğulcu demokrasideki vatandaşlık rollerine hazırlar. Diğer bir neden ise tartışmalı konular, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirir. Üçüncü neden tartışmalı konular ile birlikte öğrencilerin kurmuş olduğu kişilerarası becerilerde artış sağlanır (Harwood & Hahn, 1990).

Sosyal Bilgiler dersi adına önemli kuruluşlardan biri olan NCSS Sosyal Bilgilerin; öğrencilerin birbirlerine karşı saygılı olmaları, farklı kültürlere hoşgörülü ve

saygılı davranmaları, karşı görüşler karşısında olumlu bir tutum sergilemeleri, sosyal konularda sorumluluk almaları, öğrendiklerini sorgulamayı, görüşlerini başkaları ile paylaşmayı ve kamusal konular ile ilgili diyaloglarda yer almaları gibi amaçları olduğunu ifade etmiştir (NCSS, 2003). Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarına bakıldığında tartışmalı konuların tartışılmasının, bu konular hakkında farkındalık oluşturulmasında faydalı olabilir.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan Sosyal Bilgiler programının öğrenciyi düşünmeye, soru sormaya, fikir alışverişi yapmaya ve toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmaya yönlendirdiği program doğrudan tartışmalı konular ile alakalıdır (Seçgin ve Yazıcı, 2010). Hem ülkemizde hem de başka ülkelerde Sosyal Bilgiler programları hedefledikleri amaçlar ile tartışmalı konularla bir ilişki içerisinde olduğu söylenebilir.

2004 yılında Dillon, Grace ve Oulton tarafından tartışmalı konular hakkında bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada: Tarih ve Coğrafya gibi alanların, Fen bilimlerine nazaran tartışmalı konular alanında çok daha fazla çalışma alanı sunduğunu dile getirmişlerdir (Dillon, vd., 2004). Sosyal Bilgiler dersi içeriğinin büyük bir kısmını oluşturan tarih ve coğrafya konularının yoğunluğu düşünüldüğünde Sosyal Bilgilerin, tartışmalı konular için çok fazla alan sunduğu sonucuna varılabilir.

Yeniçağın gereksinimleri arasında yer alan araştırmacı, sorgulayıcı, eleştirici, düşünen ve fikir üreten birey tipi eğitim sistemleri tarafından kabul görmektedir. Bu beceri ve kazanımların, öğrencilere aktarılmasında tartışmalı konuların eğitim sistemlerinde yer alması gerektiği araştırmacılar tarafından dile getirilmektedir. Sosyal Bilgiler dersi içeriğinin yapısından dolayı Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin derslerinde tartışmalı konuları etkili bir biçimde kullanmalarının vatandaşlık eğitimi üzerindeki olumlu etkileri olduğu ifade edilmiştir (Ersoy, 2013).

Sosyal Bilgiler dersinde işlenecek tartışmalı konuların, bazı özellikleri taşıması gerekmektedir. Örneğin: Tartışmalı konu, yakından-uzağa ilkesinden hareketle öğrencinin yaşadığı çevreden, ülkesine ve dünya sorunlara doğru bir yol izlemedir. Aynı zamanda seçilen konunun öğrencinin düzeyine uygun, güncel ve ilgi çekici olması beklenir (Seçgin, 2009).

MEB tarafından hazırlanan Sosyal Bilgiler dersine ait beceriler şu şekildedir: “Yaratıcı ve eleştirel düşünme, araştırma, etkinli iletişim kurma, empati kabiliyeti, problem çözme ve karar verme, değişim ve sürekliliği algılama, sosyal katılım becerisi ve Türkçe’yi doğru ve etkili kullanma becerileridir.” (MEB, 2005). Tartışmalı konuların

sınıf ortamında tartışılması, becerilerin kazandırılmasını olumlu yönde etkiler (Seçgin, 2009).

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin tartışmalı konulara ders içeriklerinde yer ayırmaları, kendilerinin de vatandaşlık yeterliliklerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yaşadıkları ülke ve dünya sorunlarına karşı farkındalıkları düzeyleri yükselirken bu konular hakkında düşünmeleri siyasal okuryazarlık düzeylerini arttırmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sınıf ortamında tartışmalı konulara rehberlik etmeleri, farklı fikirlere karşı hoşgörülü olmalarını ve öğrencilerine yönelik empati yapmalarını sağlamaktadır. Öğretmenlerin eğitiminde de tartışmalı konuların yer alması, bu konular hakkında öğretmenlerin daha fazla bilgi sahibi olmasına yardımcı olarak yeni nesillerin daha etkin vatandaşlar olarak yetişmelerine olumlu katkı sağlayabilmektedir (Ersoy, 2013).

Tartışmalı konular, bütün ders içerikleriyle uyum sağlayabilecek bir konudur. Ancak tartışmalı konuların kendisine en fazla yer bulabileceği derslerin başında, Sosyal Bilgilerin gelmekte olduğu söylenebilir. Sosyal Bilgiler, içeriği ve konuları özelinde tartışmalı konular için birçok fırsatı barındırır. Öyle ki Sosyal Bilgileri dersinin amaçlarında doğrudan tartışmalı konuları görebilmekteyiz (Seçgin ve Yazıcı, 2010).

Sosyal Bilgiler dersinin ilkokuldaki temellerini atan Hayat Bilgisi dersi adına 1924 yılında yayınlanan bir belge oldukça önemlidir. Balıkesir’de şehir matbaasında basılan ve Hamdibey İlkokulu beşinci sınıf öğrencilerine öğretmen Reşit Vahit Koral tarafından dağıtılan bu belge, Hayat Rehberi başlığını taşımaktaydı. Hayat Rehberi başlıklı bu belge, kırk sekiz maddeden oluşmamakta ve Türk çocuğunun ahlak, çevre, sosyal dayanışma, meslek ve sağlık gibi yaşam ilkeleri üzerine bilgiler içermektedir. Kırk sekiz maddelik Hayat Rehberi belgesinde kırk ikinci madde çok önemlidir çünkü: Kırk ikinci madde, Cumhuriyet’in arzuladığı vatandaş tipini anlatmaktadır. Bu belgeye göre Cumhuriyet’in arzuladığı vatandaş tipi: Hak yemeyen, haksız olmayan ve haksızlık karşısında susmayan yurttaş tipidir. Anlaşılacağı üzere yurttaşların susmaması, boğun eğmemesi, pasif insan tipi olmaları yerine etkin bireyler olmaları gerektiği ifade edilmiştir. Vatandaşların; konuşan, fikirlerini ifade eden ve gerekli tepkiyi gösteren kişiler olmaları gerektiği belirtilmiştir (Akyüz, 2007).

Sorgulayan, düşünen, araştıran, eleştiren, mantık çerçevesinde çıkarımlarda bulunan, kendini ifade edebilen, empati yeteneğine sahip, hoşgörülü ve etkin bireylerin yetiştirilmesinde Sosyal Bilgiler dersi oldukça önemlidir. Bu becerilerin kazandırılabilmesinde, tartışmalı konuların olumlu katkı sağlayacağı ifade edilmiştir

(Seçgin ve Yazıcı, 2010). Demokratik ve etkin vatandaş tipini yetiştirmeyi hedefleyen Sosyal Bilgiler dersinin, içeriğinde tartışmalı konulara yer vermesi ve sınıflarda etkin bir şekilde tartışmalı konulardan faydalanması bu dersin amaçlarını gerçekleştirebilmesinde fayda sağlayabilir.

2.4. Türkiye’de Tartışmalı Konular İle İlgili Yapılan Çalışmalar

2019 yılında Ahmet Galip Yücel ve Mehmet Köçer tarafından “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Gelişimde Tartışmalı Konuların Etkisi” adlı bir makale yayınlanmıştır. Araştırmada katılımcıların ön test ve son test düşünme düzeylerinin hesaplanabilmesi için Bütüncül Eleştirel Düşünme Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda: Derslerde tartışmalı konulara yer verilmesi durumunda, tartışma eleştirel düşünme modellerine uygun bir şekilde yürütüldüğünde öğretmen adaylarının eleştirel düşünme yetkinliklerini olumlu anlamda etkileyebileceği yönünde ifade edilmiştir (Yücel ve Köçer, 2019).

2019 yılında Osman Çepni tarafından “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konuların Öğretimine İlişkin Görüşleri” adlı bir makale yayınlanmıştır. Bu çalışma, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalında öğrenim gören 191 öğretmen adayının katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada Bülent Alagöz’ün geliştirdiği “Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adaylarına Yönelik Tartışmalı Konular Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda: Öğretmen adayları soru ve sorunlara yönelik tutum boyutunda algılarının en yüksek; tartışma ve sorgulama hakkı boyutunda ise algılarının en düşük olduğu belirlenmiştir (Çepni, 2019).

2018 yılınca Hancer Tuncer tarafından yazılan yüksek lisans tezi de tartışmalı konular ile alakalı bir çalışmadır. Bu çalışmada Bülent Alagöz tarafından geliştirilen aynı adlı ölçek vasıtasıyla elde edilen veriler ve buna ek olarak gerçekleştirilen görüşme formu bulguları kullanılmıştır. Anket, 222 Sosyal Bilgiler öğretmeni adayına uygulanmıştır. Bu çalışmada 25 Sosyal Bilgiler öğretmeni adayına da görüşme formu uygulanmıştır. Araştırma sonucunda: Katılımcıların büyük çoğunluğunun, tartışmalı konuların Sosyal Bilgiler dersinde kullanılmasının gerektiğini ifade etmişlerdir. Bireyler, fikir alış verişi yaparak tartışmaya ve bu fikirleri sorgulamaya karşı olumlu tutum içerisinde olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların genel görüşleri ise şu şekildedir: Tartışma sırasında öğretmenin, öğrencileri cesaretlendiren, öğrencilere güven veren, herkese karşı eşit ve adil, dengeli, saygılı ve tarafsız bir tutuma sahip

olması gerektiğini savunmuşlardır. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu, tartışmalı konuların öğretiminde alışagelmışin dışında tekniklerin kullanılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Katılımcılar; gruptan dışlanma korkusunu, yargılayıcı bir ortam olması ve kendilerini doğru bir biçimde ifade edememe korkusunu, tartışmalı konulara yönelik olumsuz tutumlarının nedenleri olduklarını söylemişlerdir. Katılımcılar, tartışmalı konuların sınıfta tartışılması esnasında sınıf düzeninin bozulabileceğini, zaman verimsiz kullanılabileceğini ve iletişim sorunlarının yaşanabileceğini, ancak plan dâhilinde kuralların belirlenmesi, öğretmenin kontrolü, etkili süreç yönetimi, tecrübesi, karşılıklı saygı ve herkese eşit zaman verilmesiyle bu problemlerin çözüleceğini belirtmişlerdir (Tuncer, 2018).

2016 yılında İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi'nde "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının ve Akademisyenlerinin Tartışmalı Konuların Öğretimi İle İlgili Görüşleri" adlı bir makale yayınlanmıştır. Nihal Baloğlu Uğurlu ve Aylin Doğan tarafından yazılan bu makale, 116 Sosyal Bilgiler öğretmen adayı ve 13 akademisyenin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Öğretmen adaylarına, yoruma dayalı sorulardan oluşan anket; akademisyenlere ise yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Elde edilen veriler ışığında: Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ve akademisyenlerin, farklı bakış açıları geliştirmede tartışmalı konuların önemli bir yeri olduğunu ifade etmişlerdir (Uğurlu ve Doğan, 2016).

2015 yılında yapılan bir çalışmada, Muhammet Avaroğulları tarafından tartışmalı konular işlenmiştir. Bu çalışma: "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tartışmalı Konularla İlgili Bir Eylem Araştırması" adını taşımaktadır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin tartışmalı konulardaki öğretim becerilerini geliştirmeyi amaçlayan bu çalışmada, amacına paralel olarak 24 Sosyal Bilgiler öğretmeni seçilerek 6 günlük bir eğitim programına dâhil edilmiştir. Araştırma sonunda genel olarak Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, tartışmalı konular ile ilgili görüşlerinin olumlu yönde değiştiği tespit edilmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri: Tartışmalı konuların sınıf ortamına taşınması gerektiğini, tartışmalı konulara eğitimde ihtiyaç olduğunu, öğrencilerin çatışmalarla baş etmelerine yardımcı olabileceğini, karar verme sürecinde bütün görüşlerin değerlendirilmesini, eğitim- öğretilimi tartışmalı konuların destekleyebileceğini ve kendilerini bu konuda daha yetkin gördüklerini ifade etmişlerdir (Avaroğulları, 2015).

2015 yılında Ahmet Çopur tarafından "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tartışmalı Konuların Öğretimine İlişkin Düşüncelerinin İncelenmesi" adlı bir yüksek lisans tez çalışması yapılmıştır. Bu çalışma Bursa ilindeki 17 ilçede bulunan 768 Sosyal

Bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanması aşamasında anket ve görüşme teknikleri bir arada kullanılmıştır. Araştırma sonucunda en tartışmalı konu, “terör” olarak belirlenmiştir. Verilen cevaplardan hareketle en az tartışmalı konu ise dini konular kapsamına giren “yaradılış inancı” olarak belirlenmiştir. Ayrıca Sosyal Bilgiler öğretmenleri, Sosyal Bilgiler Öğretim Programıyla ilişkili ve öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerine uygun konuları sınıf ortamına getirmeyi tercih ederken, öğrencilerin gelişimsel seviyelerine uygun olmayan konuları sınıf ortamına getirmek istemediklerini ifade etmişlerdir (Çopur, 2015).

2014 yılında Bülent Alagöz tarafından tartışmalı konular ile ilgili yapılacak çalışmalarda kullanılabilmesi amacıyla “Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adaylarına Yönelik Tartışmalı Konular Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması” isimli bir anket geliştirme çalışması yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini 3 farklı üniversiteden 650 öğretmen adayı oluşturmuştur. Tüm güvenirlilik ve geçerlilik testlerinin sonucunda anketin son halinde 35 madde yer almıştır (Alagöz, 2014). Gerçekleştirmiş olduğum bu tez çalışmasında kullanılan ölçek, Bülent Alagöz tarafından geliştirilen tartışmalı konular ölçeğidir.

2013 yılında Figen Ersoy tarafından “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konulara Katılımını Etkileyen Etmenler” adlı makale kaleme alınmıştır. Gerçekleştirilen bu çalışma için ülkemizde 12 üniversiten 1957 Sosyal Bilgiler öğretmen adayı, veri toplama aracı olarak kullanılan ankete katılım göstermiştir. Bu çalışma sonucunda: Öğretmen adaylarının ilgilerini çeken konulara daha fazla katılım gösterirken hassas konulara daha az katılım gösterdikleri tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının, öğretim elemanı ile aynı görüşe sahip olduğu durumlarda tartışmaya daha fazla katıldığı belirtilmiştir. Görüşlere saygı duyulan hoşgörülü bir ortamda öğretmen adaylarının tartışmalı konulara daha fazla katıldığı ifade edilmiştir. Tartışmanın kişiselleşmediği, bireylerin yargılanmadığı ve etiketlenmediği durumlarda, katılımın olumlu yönde etkilendiği tespit edilmiştir (Ersoy, 2013).

2012 yılında Kaya Yılmaz tarafından “Tartışmalı ve Tabu Konuların İncelenmesi: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşü” adlı bir makale kaleme alınmıştır. Bu çalışma 5 erkek ve 5 kadın olmak üzere toplam 10 Sosyal Bilgiler öğretmenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda: Katılımcıların tamamının tabulara karşı olduklarını ve tabuların düşünce özgürlüğüyle çeliştiğini ifade etmişlerdir. Katılımcılar, öğrencilerin tartışmalı ve tabu konuları öğrenmeye istekli olduklarını ama tartışma yapmak için gerekli sosyal ve iletişim becerilerine yeterince

sahip olmadıklarını, bu nedenle sınıfta bu tür konular üzerine tartışma yapmaktan kaçındıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar, insanların belli konular üzerinde düşünmelerini veya ne düşündüklerini ifade etmelerini engellemenin, baskı yapmanın ve yasaklar koymanın demokratik ve çağdaş bir yaşam biçimiyle uyuşmadığını vurgulayarak düşünce özgürlüğüne sınırlama getiren tüm tabuların yıkılması gerektiği fikrinde birleşmişlerdir (Yılmaz, 2012).

2009 yılında Fadime Seçgin tarafından “Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konuların Öğretimine İlişkin Algı, Tutum ve Görüşleri” adlı bir yüksek lisans tez çalışması kaleme almıştır. Bu çalışmada kullanılan anket, 446 öğretmen adayına uygulanmıştır. Bu çalışma, tartışmalı konular alanında ülkemizde yapılan ilk çalışma olması nedeniyle ayrıca önem taşımaktadır. Çalışma sonucunda: Anketin uygulandığı öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu, tartışmalı konuların Sosyal Bilgiler dersinde yer alması yönünde olumlu görüş bildirmişlerdir. Öğretmen adaylarına göre en tartışmalı konu, “terör” olarak belirtilmiştir (Seçgin, 2009).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın bu kısmında, ilk olarak çalışmada kullanılan araştırma modeli açıklanmaktadır. Ardından çalışmanın evreni, örneklemini, veri toplama aracı ve verilerin analiz yöntemi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, bir nicel araştırmadır. Nicel araştırmalar, değişkenler arasındaki muhtemel ilişkiyi tespit etmeyi ve değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlar (Creswell, 2017). Bu çalışmada “nedensel karşılaştırma modeli” kullanılmıştır. İnsanlar arasındaki farklılıkların nedenlerini ve bu nedenlerden kaynaklanan sonuçları, üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmadan belirlemeyi amaçlayan çalışmalara nedensel karşılaştırma araştırması denir (Büyüköztürk, vd., 2021).

3.2. Evren ve Örneklem

Evren, araştırmaya konu olan grubu; örneklem ise evren içerinden seçilmiş küçük grubu temsil etmektedir. Bu çalışmanın evrenini; İnönü Üniversitesi, Dicle Üniversitesi ve Muş Alparslan Üniversitesi’nde öğrenim gören 385 Sosyal Bilgiler öğretmen adayı meydana getirmektedir. Araştırma evreninde yer alan 385 Sosyal Bilgiler öğretmen adayının, 230’u kadın ve 155’i erkek katılımcıdır. İnönü Üniversitesi’nden 163, Dicle Üniversitesi’nden 135 v3 Muş Alparslan Üniversitesi’nden 87 Sosyal Bilgiler öğretmeni adayının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumlarına dair görüşleri alınmıştır. Lisans düzeyinde öğrenim gören katılımcıların 65’i birinci, 94’ü ikinci, 119’u üçüncü ve 107’si dördüncü sınıf düzeylerindedir.

Araştırmanın örneklemini “basit seçkisiz örnekleme” yöntemine göre belirlenmiştir. Her örnekleme, eşit seçilme olasılığı verilmiştir. Bu örnekleme yönteminde evrende yer alan tüm Sosyal Bilgiler öğretmeni adaylarına seçilmek için eşit ve bağımsız şans tanınmıştır. Evreni oluşturan 385 Sosyal Bilgiler adayının seçilme olasılığı aynıdır. Basit seçkisiz örnekleme yönteminin diğer yöntemlere kıyasla temsilliliği sağlamada daha güçlü olduğu ifade edilmektedir. (Büyüköztürk, vd., 2021).

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına ait cinsiyet, sınıf düzeyi, öğrenim gördükleri üniversite, baba eğitim durumu, anne eğitim durumu, yaşadıkları çevre ve ait oldukları ekonomik tabaka aşağıdaki tabloda sayısal olarak ifade edilmiştir:

Tablo 1.
Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demografik Özellikleri

Cinsiyet	n	%
Kadın	230	59,7
Erkek	155	40,3
Öğrenim Görülen Üniversite	n	%
İnönü Üniversitesi	163	42,3
Dicle Üniversitesi	135	35,1
Muş Alparslan Üniversitesi	87	22,6
Öğrenim Görülen Sınıf Düzeyi	n	%
1	65	16,9
2	94	24,4
3	119	30,9
4	107	27,8
Baba Eğitim Durumu	n	%
Okur Yazar Değil	33	8,6
Okur Yazar	44	11,4
İlkokul	117	30,4
Ortaokul	70	18,2
Lise	62	16,1
Üniversite	59	15,3
Anne Eğitim Durumu	n	%
Okur Yazar Değil	39	10,1
Okur Yazar	80	20,8
İlkokul	113	29,4
Ortaokul	72	18,7
Lise	44	11,4
Üniversite	37	9,6
Yerleşim Yeri	n	%
Köy	91	23,6
İlçe	105	27,3
İl Merkezi	189	49,1
Sosyal Tabaka	n	%
Üst	43	11,2
Orta	268	69,6
Alt	74	19,2
Toplam	385	100

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması amacıyla Bülent Alagöz'ün 2014 yılında geliştirdiği “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Yönelik Tartışmalı Konular Ölçeği” kullanılmıştır. Hazırlanan anket araştırmacı tarafından İnönü Üniversitesi, Dicle Üniversitesi ve Muş Alparslan Üniversitesi'nde öğrenim gören katılımcılara dağıtılarak uygulanmıştır. Elde edilen anket veriler ilk olarak Microsoft Excel programına işlenerek düzenlenmiş ve hatalı anketler elenmiştir. Son halini alan veriler, SPSS 26 paket programına aktarılarak sonuçlar elde edilmiştir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Çalışmanın verileri, Bülent Alagöz tarafından hazırlanan “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Yönelik Tartışmalı Konular Ölçeği” adlı veri toplama aracı ile elde edilmiştir. Toplam 35 maddeden oluşan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Yönelik Tartışmalı Konular Ölçeği; cinsiyet, sınıf düzeyi, öğrenim gördükleri üniversite, baba eğitim durumu, anne eğitim durumu, yaşadıkları çevre ve ait oldukları ekonomik tabaka olmak üzere toplam 7 değişkenin eklenmesiyle son halini almıştır.

3.5. Verilerin Analizi

35 madde ve 7 değişkenden oluşan anket aracılığıyla toplanan verilerin analizi, SPSS 26 paket programı vasıtasıyla analiz edilmiştir. Bulguların analizi ve yorumlanması aşamasında aşağıda yer alan teknikler esas alınmıştır. Bu teknikler şu şekildedir:

1. Araştırmanın “Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları hangi düzeydedir?” alt problemi için sosyal bilgiler öğretmen adaylarından toplanan verilerin betimsel istatistiksel yöntemlerden aritmetik ortalama ve standart sapma hesaplamaları yapılarak elde edilmiştir.
2. Araştırmanın “Cinsiyet değişkenine göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” olan alt problemi için Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarından toplanan verilerin çıkarımsal istatistiksel yöntemlerden Bağımsız Örneklem t-Testi analizi yapılarak elde edilmiştir.
3. Araştırmanın “Öğrenim görülen üniversite değişkenine göre Sosyal Bilgiler

öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” olan alt problemi için Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarından toplanan verilerin çıkarımsal istatistikî yöntemlerden ANOVA analizi yapılarak elde edilmiştir.

4. Araştırmanın “Öğrenim görülen sınıf değişkenine göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” olan alt problemi için Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarından toplanan verilerin çıkarımsal istatistikî yöntemlerden ANOVA analizi yapılarak elde edilmiştir.
5. Araştırmanın “Baba eğitim durumu değişkenine göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” olan alt problemi için Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarından toplanan verilerin çıkarımsal istatistikî yöntemlerden ANOVA analizi yapılarak elde edilmiştir.
6. Araştırmanın “Anne eğitim durumu değişkenine göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” olan alt problemi için Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarından toplanan verilerin çıkarımsal istatistikî yöntemlerden ANOVA analizi yapılarak elde edilmiştir.
7. Araştırmanın “Yaşamın büyük çoğunluğunun geçirildiği yerleşim yeri değişkenine göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” olan alt problemi için Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarından toplanan verilerin çıkarımsal istatistikî yöntemlerden ANOVA analizi yapılarak elde edilmiştir.
8. Araştırmanın “Ailesini Türkiye şartlarını göz önüne aldığında hangi ekonomik tabakada görme durumu değişkenine göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” olan alt problemi için Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarından toplanan verilerin çıkarımsal istatistikî yöntemlerden ANOVA analizi yapılarak elde edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın “Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları hangi düzeydedir?” sorusuna cevap bulabilmek amacıyla katılımcılardan toplanan verilerin betimsel istatistiki yöntemlerden aritmetik ortalama ve standart sapma hesaplamaları yapılarak elde edilen bulgular aşağıda yer alan tabloda gösterilmektedir.

Tablo 2.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutumlarının düzeyine ilişkin betimsel istatistiki analiz verileri

Boyutlar	\bar{x}	SS
Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı	4,03	,733
Tartışma ve Sorgulama Hakkı	4,05	,763
Mesleki Kazanım	3,99	,734
Tartışmaya Yönelik Tutum	4,05	,836
Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum	3,92	,844
Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi	4,16	,800
GENEL	4,03	,693

Yukarıdaki tablo incelendiğinde katılımcıların, tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları genel ortalamasının “Katılıyorum ($\bar{x}=4,03$)” düzeyinde olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra araştırmada kullanılan Sosyal Bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutumlarının “Katılıyorum ($\bar{x}=4,03$)”, “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutumlarının “Katılıyorum ($\bar{x}=4,05$)”, “Mesleki Kazanım” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutumlarının “Katılıyorum ($\bar{x}=3,99$)”, “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutumları “Katılıyorum ($\bar{x}=4,05$)”, “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konulara

yönelik katılımcı tutumları “Katılıyorum ($\bar{x}=3,92$)”, “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda ise tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutumlarının “Katılıyorum ($\bar{x}=4,16$)” düzeyinde olduğu görülmektedir. Tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutumları ortalamalar bağlamında değerlendirildiğinde, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumlarının yüksek veya iyi durumda olduğu söylenebilir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın “Cinsiyet değişkenine göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi için katılımcılardan toplanan verilerin çıkarımsal istatistikî yöntemlerden Bağımsız Örneklem t-Testi analizi yapılarak elde edilen bulgular aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 3.
Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konuların Öğretimine Yönelik Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Analiz Verileri

Boyutlar	Cinsiyet	n	\bar{x}	SS	t	p
Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı	Kadın	230	4,20	,603	5,488	,00*
	Erkek	155	3,77	,830		
Tartışma ve Sorgulama Hakkı	Kadın	230	4,22	,633	5,034	,00*
	Erkek	155	3,81	,869		
Mesleki Kazanım	Kadın	230	4,14	,649	4,835	,00*
	Erkek	155	3,77	,796		
Tartışmaya Yönelik Tutum	Kadın	230	4,20	,617	4,107	,00*
	Erkek	155	3,82	1,041		
Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum	Kadın	230	4,02	,784	2,834	,00*
	Erkek	155	3,77	,907		
Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi	Kadın	230	4,31	,741	4,461	,00*
	Erkek	155	3,94	,837		
GENEL	Kadın	230	4,18	,564	5,183	,00*
	Erkek	155	3,80	,797		

*p<,05

Yukarıdaki tabloda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutumlarının, cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan Bağımsız Örneklem t-Testi verileri yer almaktadır. Veriler incelendiğinde cinsiyet değişkenine göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin anlamlı farklılık

gösterdiği belirlenmiştir ($t= 5,183$; $p= ,00$; $p<,05$). Belirlenen anlamlı farklılık, kadın katılımcıların tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerinin erkek katılımcılara göre yüksek olmasından dolayı kadın öğretmen adayları lehinedir ($Ort_{kadın}= 4,18 > Ort_{erkek}= 3,80$). Elde edilen bu bulguya göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin cinsiyet değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi cinsiyetin tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan Sosyal Bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda araştırmaya dâhil edilen tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t= 5,488$; $p= ,00$; $p<,05$). Belirlenen anlamlı farklılık, kadın katılımcıların tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutum düzeylerinin “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda erkek katılımcılara göre yüksek olmasından dolayı kadın sosyal bilgiler öğretmen adayları lehinedir ($Ort_{kadın}=4,20 > Ort_{erkek}= 3,77$). Elde edilen bu bulguya göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda cinsiyet değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi cinsiyetin Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutum düzeylerine etki ettiğide söylenebilir.

Araştırmada kullanılan Sosyal Bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda araştırmaya dâhil edilen tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t= 5,034$; $p= ,00$; $p<,05$). Belirlenen anlamlı farklılık, kadın katılımcıların tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutum düzeylerinin “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda erkek katılımcılara göre yüksek olmasından dolayı kadın sosyal bilgiler öğretmen adayları lehinedir ($Ort_{kadın}=4,22 > Ort_{erkek}= 3,81$). Elde edilen bu bulguya göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda cinsiyet değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi cinsiyetin Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutum düzeylerine etki ettiğide söylenebilir.

Araştırmada kullanılan Sosyal Bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Mesleki Kazanım” alt boyutunda araştırmaya dâhil edilen tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t= 4,825$; $p= ,00$;

$p < .05$). Belirlenen anlamlı farklılık, kadın katılımcıların tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutum düzeylerinin “Mesleki Kazanım” alt boyutunda erkek katılımcılara göre yüksek olmasından dolayı kadın sosyal bilgiler öğretmen adayları lehinedir ($Ort_{kadın}=4,14 > Ort_{erkek}= 3,77$). Elde edilen bu bulguya göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Mesleki Kazanım” alt boyutunda cinsiyet değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi cinsiyetin Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının “Mesleki Kazanım” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan Sosyal Bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda araştırmaya dâhil edilen tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t= 4,107$; $p= ,00$; $p < .05$). Belirlenen anlamlı farklılık, kadın katılımcıların tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutum düzeylerinin “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda erkek katılımcılara göre yüksek olmasından dolayı kadın sosyal bilgiler öğretmen adayları lehinedir ($Ort_{kadın}=4,20 > Ort_{erkek}= 3,82$). Elde edilen bu bulguya göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda cinsiyet değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi cinsiyetin Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan Sosyal Bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda araştırmaya dâhil edilen tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t= 2,834$; $p= ,00$; $p < .05$). Belirlenen anlamlı farklılık, kadın katılımcıların tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutum düzeylerinin “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda erkek katılımcılara göre yüksek olmasından dolayı kadın sosyal bilgiler öğretmen adayları lehinedir ($Ort_{kadın}=4,02 > Ort_{erkek}= 3,77$). Elde edilen bu bulguya göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda cinsiyet değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi cinsiyetin Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan Sosyal Bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda araştırmaya dâhil edilen tartışmalı

konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t= 4,461$; $p= ,00$; $p<,05$). Belirlenen anlamlı farklılık, kadın katılımcıların tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutum düzeylerinin “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda erkek katılımcılara göre yüksek olmasından dolayı kadın Sosyal Bilgiler öğretmen adayları lehinedir ($Ort_{kadın}=4,31 > Ort_{erkek}= 3,94$). Elde edilen bu bulguya göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda cinsiyet değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi cinsiyetin Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutum düzeylerine etki ettiğide söylenebilir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın “Öğrenim görülen üniversite değişkenine göre sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutumları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” olan alt problemi için sosyal bilgiler sosyal bilgiler öğretmen adaylarından toplanan verilerin çıkarımsal istatistikî yöntemlerden ANOVA analizi yapılarak elde edilen bulgular aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 4.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konuların Öğretimine Yönelik Tutumlarının Öğrenim Görülen Üniversite Değişkenine Göre Analiz Verileri

Boyutlar	Üniversite Adı	n	\bar{x}	SS	F	p
Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı	1.İnönü	163	4,07	,735	5,742	,00* 1-3 2-3
	2.Dicle	135	4,12	,579		
	3.Muş Alparslan	87	3,80	,888		
	Toplam	385	4,03	,733		
Tartışma ve Sorgulama Hakkı	1.İnönü	163	4,12	,762	4,216	,01* 1-3 2-3
	2.Dicle	135	4,10	,559		
	3.Muş Alparslan	87	3,85	,980		
	Toplam	385	4,05	,763		
Mesleki Kazanım	1.İnönü	163	4,03	,750	1,356	,25
	2.Dicle	135	4,02	,574		
	3.Muş Alparslan	87	3,88	,904		
	Toplam	385	3,99	,734		

Tablo 4.
Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konuların Öğretimine Yönelik Tutumlarının Öğrenim Görülen Üniversite Değişkenine Göre Analiz Verileri (devamı)

Boyutlar	Üniversite Adı	n	\bar{x}	SS	F	p
Tartışmaya Yönelik Tutum	1.İnönü	163	4,16	,930	3,468	,03* 1-3
	2.Dicle	135	4,04	,616		
	3.Muş Alparslan	87	3,87	,917		
	Toplam	385	4,05	,836		
Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum	1.İnönü	163	3,98	,884	4,328	,01* 1-3 2-3
	2.Dicle	135	4,00	,739		
	3.Muş Alparslan	87	3,69	,885		
	Toplam	385	3,92	,844		
Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi	1.İnönü	163	4,35	,747	10,520	,00* 1-2 1-3
	2.Dicle	135	4,11	,746		
	3.Muş Alparslan	87	3,88	,891		
	Toplam	385	4,16	,800		
GENEL	1.İnönü	163	4,09	,694	4,451	,01* 1-3 2-3
	2.Dicle	135	4,07	,533		
	3.Muş Alparslan	87	3,83	,862		
	Toplam	385	4,03	,693		

*p<,05

Yukarıdaki tabloda Tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin öğrenim görülen üniversite değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan ANOVA verileri yer almaktadır. Veriler incelendiğinde öğrenim görülen üniversite değişkenine göre katılımcıların tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir (F= 4,451; p= ,01; p<,05). Belirlenen anlamlı farklılığın hangi üniversitede öğrenim gören Sosyal Bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır.

- İnönü Üniversitesi'nde öğrenim gören katılımcılar ile Muş Alparslan Üniversitesi'nde öğrenim gören katılımcılar,
- Dicle Üniversitesi'nde öğrenim gören katılımcılar ile Muş Alparslan Üniversitesi'nde öğrenim gören katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

Saptanan yukarıdaki bulgulara göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin öğrenim görülen üniversite değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi öğrenim görülen üniversite değişkeninin tartışmalı konulara

yönelik katılımcı tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin öğrenim görülen üniversite değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 5,742$; $p= ,00$; $p<,05$). “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın hangi üniversitede öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır.

- İnönü Üniversitesi’nde öğrenim gören katılımcılar ile Muş Alparslan Üniversitesi’nde öğrenim gören katılımcılar,
- Dicle Üniversitesi’nde öğrenim gören katılımcılar ile Muş Alparslan Üniversitesi’nde öğrenim gören katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda saptanan yukarıdaki bulgulara göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda öğrenim görülen üniversite değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi öğrenim görülen üniversite değişkeninin Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan Sosyal Bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin öğrenim görülen üniversite değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 4,216$; $p= ,01$; $p<,05$). “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın hangi üniversitede öğrenim gören Sosyal Bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda

- İnönü Üniversitesi’nde öğrenim gören katılımcılar ile Muş Alparslan Üniversitesi’nde öğrenim gören katılımcılar,
- Dicle Üniversitesi’nde öğrenim gören katılımcılar ile Muş Alparslan Üniversitesi’nde öğrenim gören katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda öğrenim görülen üniversite değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi öğrenim görülen üniversite değişkeninin, “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan Sosyal Bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Mesleki Kazanım” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin öğrenim görülen üniversite değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($F= 1,356$; $p=,25$; $p>,05$). Elde edilen bu bulguya göre katılımcıların, tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerinin “Mesleki Kazanım” alt boyutunda öğrenim görülen üniversite değişkeni açısından birbirine benzediği söylenebileceği gibi öğrenim görülen üniversite değişkeninin Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının “Mesleki Kazanım” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki etmediği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan Sosyal Bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin öğrenim görülen üniversite değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 3,468$; $p= ,03$; $p<,05$). “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın hangi üniversitede öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda İnönü Üniversitesi’nde öğrenim gören öğretmen adayları ile Muş Alparslan Üniversitesi’nde öğrenim gören öğretmen adayları arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir. “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda saptanan bu bulgulara göre sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerinin “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda öğrenim görülen üniversite değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi öğrenim görülen üniversitenin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etkilediği belirlenmiştir.

Araştırmada kullanılan Sosyal Bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin öğrenim görülen üniversite değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 4,328$; $p= ,01$; $p<,05$). “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın hangi üniversitede öğrenim gören sosyal

bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda:

- İnönü Üniversitesi'nde öğrenim gören katılımcılar ile Muş Alparslan Üniversitesi'nde öğrenim gören katılımcılar,
- Dicle Üniversitesi'nde öğrenim gören katılımcılar ile Muş Alparslan Üniversitesi'nde öğrenim gören katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda saptanan yukarıdaki bulgulara göre katılımcıların tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerinin “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda öğrenim görülen üniversite değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi öğrenim görülen üniversite değişkeninin Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan Sosyal Bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin öğrenim görülen üniversite değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 10,520$; $p= ,00$; $p<,05$). “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın hangi üniversitede öğrenim gören Sosyal Bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda;

- İnönü Üniversitesi'nde öğrenim gören katılımcılar ile Muş Alparslan Üniversitesi'nde öğrenim gören katılımcılar,
- Dicle Üniversitesi'nde öğrenim gören katılımcılar ile Muş Alparslan Üniversitesi'nde öğrenim gören katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda saptanan yukarıdaki bulgulara göre sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerinin “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda öğrenim görülen üniversite değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi öğrenim görülen üniversite değişkeninin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın “Öğrenim görülen sınıf değişkenine göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutumları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” olan alt problemi için Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarından toplanan verilerin çıkarımsal istatistiki yöntemlerden ANOVA analizi yapılarak elde edilen bulgular aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 5.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konuların Öğretimine Yönelik Tutumlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Analiz Verileri

Boyutlar	Sınıf	n	\bar{x}	SS	F	p
Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı	1.Sınıf	65	3,73	,937	7,751	,00*
	2. Sınıf	94	3,90	,699		1-3
	3. Sınıf	119	4,15	,656		1-4
	4.Sınıf	107	4,19	,630		2-4
	Toplam	385	4,03	,733		
Tartışma ve Sorgulama Hakkı	1.Sınıf	65	3,76	,918	8,027	,00*
	2. Sınıf	94	3,90	,791		1-3
	3. Sınıf	119	4,17	,668		1-4
	4.Sınıf	107	4,24	,654		2-3
	Toplam	385	4,05	,763		2-4
Mesleki Kazanım	1.Sınıf	65	3,76	,906	4,329	,00*
	2. Sınıf	94	3,91	,719		1-3
	3. Sınıf	119	4,07	,721		1-4
	4.Sınıf	107	4,13	,600		1-4
	Toplam	385	3,99	,734		
Tartışmaya Yönelik Tutum	1.Sınıf	65	3,80	,892	5,074	,01*
	2. Sınıf	94	3,90	,763		1-3
	3. Sınıf	119	4,19	,989		1-4
	4.Sınıf	107	4,18	,594		2-3
	Toplam	385	4,05	,836		
Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum	1.Sınıf	65	3,69	,999	3,643	,03*
	2. Sınıf	94	3,82	,832		1-4
	3. Sınıf	119	3,97	,818		
	4.Sınıf	107	4,09	,743		
	Toplam	385	3,92	,844		

Tablo 5.
Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konuların Öğretimine Yönelik Tutumlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Analiz Verileri (devamı)

Boyutlar	Sınıf	n	\bar{x}	SS	F	p
Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi	1.Sınıf	65	3,93	,962	2,904	,00* 1-4
	2. Sınıf	94	4,11	,837		
	3. Sınıf	119	4,21	,720		
	4.Sınıf	107	4,28	,720		
	Toplam	385	4,16	,800		
GENEL	1.Sınıf	65	3,76	,876	6,958	,00* 1-3 1-4 2-4
	2. Sınıf	94	3,91	,687		
	3. Sınıf	119	4,13	,640		
	4.Sınıf	107	4,18	,560		
	Toplam	385	4,03	,693		

*p<,05

Yukarıdaki tabloda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin öğrenim görülen sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan ANOVA verileri yer almaktadır. Veriler incelendiğinde sınıf düzeyi değişkenine göre araştırmaya katılım gösteren öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir (F= 6,958; p= ,00; p<,05). Belirlenen anlamlı farklılığın hangi sınıfta öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda:

- Birinci sınıfında öğrenim gören katılımcılar ile üçüncü sınıfında öğrenim gören katılımcılar,
- Birinci sınıfında öğrenim gören katılımcılar ile dördüncü sınıfında öğrenim gören katılımcılar,
- İkinci sınıfında öğrenim gören katılımcılar ile dördüncü sınıfında öğrenim gören katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

Saptanan yukarıdaki bulgulara göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin sınıf düzeyi değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi öğrenim görülen sınıf değişkeninin tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan Sosyal Bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık

gösterdiği belirlenmiştir ($F= 7,751$; $p= ,00$; $p<,05$). “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın hangi sınıfta öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda

- Birinci sınıfında öğrenim gören katılımcılar ile üçüncü sınıfında öğrenim gören katılımcılar,
- Birinci sınıfında öğrenim gören katılımcılar ile dördüncü sınıfında öğrenim gören katılımcılar,
- İkinci sınıfında öğrenim gören katılımcılar ile dördüncü sınıfında öğrenim gören katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda saptanan yukarıdaki bulgulara göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda sınıf düzeyi değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi sınıf düzeyi değişkeninin katılımcıların “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan Sosyal Bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin öğrenim görülen sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 8,027$; $p=,00$; $p<,05$). “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın hangi sınıfta öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda:

- Birinci sınıfında öğrenim gören katılımcılar ile üçüncü sınıfında öğrenim gören katılımcılar,
- Birinci sınıfında öğrenim gören katılımcılar ile dördüncü sınıfında öğrenim gören katılımcılar,
- İkinci sınıfında öğrenim gören katılımcılar ile üçüncü sınıfında öğrenim gören katılımcılar,
- İkinci sınıfında öğrenim gören katılımcılar ile dördüncü sınıfında öğrenim gören katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda sınıf düzeyi değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi sınıf düzeyi

değişkeninin katılımcıların “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan Sosyal Bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Mesleki Kazanım” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F=4,329$; $p=,00$; $p<,05$). “Mesleki Kazanım” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın hangi sınıfta öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda

- Birinci sınıfta öğrenim gören katılımcılar ile üçüncü sınıfta öğrenim gören katılımcılar,
- Birinci sınıfta öğrenim gören katılımcılar ile dördüncü sınıfta öğrenim gören katılımcılar,
- İkinci sınıfta öğrenim gören katılımcılar ile üçüncü sınıfta öğrenim gören katılımcılar,
- İkinci sınıfta öğrenim gören katılımcılar ile dördüncü sınıfta öğrenim gören katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Mesleki Kazanım” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutumları düzeylerinin “Mesleki Kazanım” alt boyutunda sınıf düzeyi değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi sınıf düzeyi değişkeninin katılımcıların “Mesleki Kazanım” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan Sosyal Bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutumları düzeylerinin sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F=5,074$; $p=,01$; $p<,05$). “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın hangi sınıfta öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda:

- Birinci sınıfta öğrenim gören katılımcılar ile üçüncü sınıfta öğrenim gören katılımcılar,
- Birinci sınıfta öğrenim gören katılımcılar ile dördüncü sınıfta öğrenim gören katılımcılar,

- İkinci sınıfta öğrenim gören katılımcılar ile üçüncü sınıfta öğrenim gören katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutumları düzeylerinin “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda sınıf düzeyi değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi sınıf düzeyi değişkeninin katılımcıların “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan Sosyal Bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutumları düzeylerinin sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 3,643$; $p= ,03$; $p<,05$). “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın hangi sınıfta öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda öğretmen yetiştirme programlarının birinci sınıfta öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adayları ile dördüncü sınıfta öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir. “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda saptanan yukarıdaki bulgulara göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda sınıf düzeyi değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi sınıf düzeyi değişkeninin katılımcıların “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan Sosyal Bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutumları düzeylerinin sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 2,904$; $p= ,00$; $p<,05$). “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın hangi sınıfta öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda öğretmen yetiştirme programlarının birinci sınıfta öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adayları ile dördüncü sınıfta öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir. “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda saptanan yukarıdaki bulgulara göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutumlarının “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda sınıf düzeyi değişkeni açısından

birbirine benzemediği söylenebileceği gibi sınıf düzeyi değişkeninin katılımcıların “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın “Baba eğitim durumu değişkenine göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutumları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” olan alt problemi için katılımcılardan toplanan verilerin çıkarımsal istatistikî yöntemlerden ANOVA analizi yapılarak elde edilen bulgular aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 6.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konuların Öğretimine Yönelik Tutumlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Analiz Verileri

Boyutlar	Eğitim Durumu	n	\bar{X}	SS	F	p
Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı	1.Okur Yazar Değil	33	3,61	,926	5,010	,00* 1-4 1-5 1-6 2-6
	2.Okur Yazar	44	3,85	,777		
	3.İlkokul	117	3,98	,646		
	4.Ortaokul	70	4,19	,610		
	5.Lise	62	4,05	,812		
	6.Üniversite	59	4,26	,665		
	Toplam	385	4,03	,733		
Tartışma ve Sorgulama Hakkı	1.Okur Yazar Değil	33	3,63	,904	4,860	,00* 1-4 1-5 1-6 2-6
	2.Okur Yazar	44	3,84	,809		
	3.İlkokul	117	4,00	,682		
	4.Ortaokul	70	4,22	,702		
	5.Lise	62	4,13	,829		
	6.Üniversite	59	4,28	,667		
	Toplam	385	4,05	,763		
Mesleki Kazanım	1.Okur Yazar Değil	33	3,62	,852	4,211	,00* 1-4 1-6 2-6
	2.Okur Yazar	44	3,85	,786		
	3.İlkokul	117	3,95	,667		
	4.Ortaokul	70	4,07	,672		
	5.Lise	62	4,01	,799		
	6.Üniversite	59	4,27	,651		
	Toplam	385	3,99	,734		

Tablo 6.
Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konuların Öğretimine Yönelik Tutumlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Analiz Verileri (devamı)

Boyutlar	Eğitim Durumu	n	\bar{x}	SS	F	p
Tartışmaya Yönelik Tutum	1.Okur Yazar Değil	33	3,65	,842	3,668	,00* 1-6 2-6
	2.Okur Yazar	44	3,82	,779		
	3.İlkokul	117	4,05	,665		
	4.Ortaokul	70	4,12	,624		
	5.Lise	62	4,09	,797		
	6.Üniversite	59	4,32	1,247		
	Toplam	385	4,05	,836		
Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum	1.Okur Yazar Değil	33	3,60	1,048	2,925	,01* 1-6
	2.Okur Yazar	44	3,78	,593		
	3.İlkokul	117	3,84	,848		
	4.Ortaokul	70	4,01	,745		
	5.Lise	62	3,98	,921		
	6.Üniversite	59	4,19	,826		
	Toplam	385	3,92	,844		
Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi	1.Okur Yazar Değil	33	3,74	,911	4,224	,00* 1-4 1-5 1-6 2-6
	2.Okur Yazar	44	3,87	,793		
	3.İlkokul	117	4,17	,805		
	4.Ortaokul	70	4,27	,705		
	5.Lise	62	4,29	,851		
	6.Üniversite	59	4,33	,667		
	Toplam	385	4,16	,800		
GENEL	1.Okur Yazar Değil	33	3,63	,864	5,163	,00* 1-4 1-5 1-6 2-6
	2.Okur Yazar	44	3,84	,716		
	3.İlkokul	117	3,99	,613		
	4.Ortaokul	70	4,14	,564		
	5.Lise	62	4,07	,743		
	6.Üniversite	59	4,28	,688		
	Toplam	385	4,03	,693		

*p<.05

Yukarıdaki tabloda katılımcıların tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutum düzeylerinin baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan ANOVA verileri yer almaktadır. Veriler incelendiğinde baba eğitim durumu değişkenine göre katılımcıların tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutum düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir (F= 5,163; p= ,00; p<.05). Belirlenen anlamlı farklılığın babası hangi eğitim seviyesinde olan sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma

testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır.

- Babası okuryazar olmayan katılımcılar ile babası ortaokul mezunu olan katılımcılar,
- Babası okuryazar olmayan katılımcılar ile babası lise mezunu olan katılımcılar,
- Babası okuryazar olmayan katılımcılar ile babası üniversite mezunu olan katılımcılar,
- Babası yalnızca okuryazar olan katılımcılar ile babası üniversite mezunu olan katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

Saptanan yukarıdaki bulgulara göre katılımcıların tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutum düzeylerinin baba eğitim durumu değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi baba eğitim durumu değişkeninin katılımcıların tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutumları düzeylerinin baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 5,010$; $p= ,00$; $p<,05$). “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın babası hangi eğitim seviyesinde olan sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda

- Babası okuryazar olmayan katılımcılar ile babası ortaokul mezunu olan katılımcılar,
- Babası okuryazar olmayan katılımcılar ile babası lise mezunu olan katılımcılar,
- Babası okuryazar olmayan katılımcılar ile babası üniversite mezunu olan katılımcılar,
- Babası yalnızca okuryazar olan katılımcılar ile babası üniversite mezunu olan katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutumları düzeylerinin “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda baba eğitim durumu değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi baba eğitim durumu değişkeninin katılımcıların tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumlarının “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği

de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 4,860$; $p=,00$; $p<,05$). “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın babası hangi eğitim seviyesinde olan sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda:

- Babası okuryazar olmayan katılımcılar ile babası ortaokul mezunu olan katılımcılar,
- Babası okuryazar olmayan katılımcılar ile babası lise mezunu olan katılımcılar,
- Babası okuryazar olmayan katılımcılar ile babası üniversite mezunu olan katılımcılar,
- Babası yalnızca okuryazar olan katılımcılar ile babası üniversite mezunu olan katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda baba eğitim durumu değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi baba eğitim durumu değişkeninin katılımcıların “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Mesleki Kazanım” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 4,211$; $p= ,00$; $p<,05$).

“Mesleki Kazanım” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın babası hangi eğitim seviyesinde olan sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda:

- Babası okuryazar olmayan katılımcılar ile babası ortaokul mezunu olan katılımcılar,
- Babası okuryazar olmayan katılımcılar ile babası üniversite mezunu olan katılımcılar,
- Babası yalnızca okuryazar olan katılımcılar ile babası üniversite mezunu olan katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Mesleki Kazanım” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Mesleki Kazanım” alt boyutunda baba eğitim durumu değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi baba eğitim durumu değişkeninin katılımcıların “Mesleki Kazanım” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 3,668$; $p=,00$; $p<,05$). “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın babası hangi eğitim seviyesinde olan sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda:

- Babası okuryazar olmayan katılımcılar ile babası üniversite mezunu olan katılımcılar,
- Babası yalnızca okuryazar olan katılımcılar ile babası üniversite mezunu olan katılımcılar arasında anlamlı farklılık meydana gelmiştir.

“Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda baba eğitim durumu değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi baba eğitim durumu değişkeninin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 2,925$; $p= ,01$; $p<,05$). “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın babası hangi eğitim seviyesinde olan sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda babası okur yazar olmayan sosyal bilgiler öğretmen adayları ile babası üniversite mezunu olan sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir. “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda saptanan bulgulara göre sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerinin “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda baba eğitim durumu değişkeni açısından

birbirine benzemediği söylenebileceği gibi baba eğitim durumu değişkeninin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 4,224$; $p= ,00$; $p<,05$). “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın babası hangi eğitim seviyesinde olan sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda:

- Babası okuryazar olmayan katılımcılar ile babası ortaokul mezunu olan katılımcılar,
- Babası okuryazar olmayan katılımcılar ile babası lise mezunu olan katılımcılar,
- Babası okuryazar olmayan katılımcılar ile babası üniversite mezunu olan katılımcılar,
- Babası yalnızca okuryazar olan katılımcılar ile babası üniversite mezunu olan katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda baba eğitim durumu değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi baba eğitim durumu değişkeninin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın “Anne eğitim durumu değişkenine göre katılımcıların tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” olan alt problemi için katılımcılardan toplanan verilerin çıkarımsal istatistikî yöntemlerden ANOVA analizi yapılarak elde edilen bulgular aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 7.
Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konuların Öğretimine Yönelik Tutumlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Analizi

Boyutlar	Eğitim Durumu	n	\bar{x}	SS	F	p
Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı	1.Okur Yazar Değil	39	3,62	,892	5,100	,00* 1-4 1-5 1-6
	2.Okur Yazar	80	3,98	,729		
	3.İlkokul	113	3,99	,620		
	4.Ortaokul	72	4,06	,736		
	5.Lise	44	4,25	,717		
	6.Üniversite	37	4,35	,698		
	Toplam	385	4,03	,733		
Tartışma ve Sorgulama Hakkı	1.Okur Yazar Değil	39	3,64	,909	5,467	,00* 1-3 1-4 1-5 1-6 2-6
	2.Okur Yazar	80	3,91	,732		
	3.İlkokul	113	4,06	,689		
	4.Ortaokul	72	4,12	,771		
	5.Lise	44	4,28	,749		
	6.Üniversite	37	4,38	,650		
	Toplam	385	4,05	,763		
Mesleki Kazanım	1.Okur Yazar Değil	39	3,65	,857	4,497	,00* 1-5 1-6 2-6
	2.Okur Yazar	80	3,89	,720		
	3.İlkokul	113	3,98	,689		
	4.Ortaokul	72	4,02	,712		
	5.Lise	44	4,22	,599		
	6.Üniversite	37	4,31	,778		
	Toplam	385	3,99	,734		
Tartışmaya Yönelik Tutum	1.Okur Yazar Değil	39	3,73	,812	4,009	,00* 1-5 1-6 2-5 3-5
	2.Okur Yazar	80	3,99	,747		
	3.İlkokul	113	3,98	,656		
	4.Ortaokul	72	4,05	,778		
	5.Lise	44	4,43	1,308		
	6.Üniversite	37	4,29	,762		
	Toplam	385	4,05	,836		

*p<,05

Tablo 7.
Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konuların Öğretimine Yönelik Tutumlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Analizi (devamı)

Boyutlar	Eğitim Durumu	n	\bar{x}	SS	F	p
Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum	1.Okur Yazar Değil	39	3,64	,917	3,368	,00* 1-5 1-6
	2.Okur Yazar	80	3,83	,807		
	3.İlkokul	113	3,88	,841		
	4.Ortaokul	72	3,89	,894		
	5.Lise	44	4,18	,687		
	6.Üniversite	37	4,28	,782		
	Toplam	385	3,92	,844		
Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi	1.Okur Yazar Değil	39	3,71	,841	4,857	,00* 1-3 1-4 1-6
	2.Okur Yazar	80	4,05	,851		
	3.İlkokul	113	4,20	,740		
	4.Ortaokul	72	4,17	,831		
	5.Lise	44	4,37	,724		
	6.Üniversite	37	4,48	,629		
	Toplam	385	4,16	,800		
GENEL	1.Okur Yazar Değil	39	3,66	,816	5,536	,00* 1-4 1-5 1-6 2-6
	2.Okur Yazar	80	3,94	,693		
	3.İlkokul	113	4,00	,587		
	4.Ortaokul	72	4,05	,706		
	5.Lise	44	4,29	,681		
	6.Üniversite	37	4,34	,636		
	Toplam	385	4,03	,693		

*p<,05

Yukarıdaki tabloda araştırmaya katılımcıların tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerinin anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan ANOVA verileri yer almaktadır. Veriler incelendiğinde anne eğitim durumu değişkenine göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir (F= 5,536; p= ,00; p<,05). Belirlenen anlamlı farklılığın annesi hangi eğitim seviyesinde olan sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda:

- Annesi okuryazar olmayan katılımcılar ile annesi ortaokul mezunu olan katılımcılar,
- Annesi okuryazar olmayan katılımcılar ile annesi lise mezunu olan katılımcılar,
- Annesi okuryazar olmayan katılımcılar ile annesi üniversite mezunu katılımcılar,
- Annesi yalnızca okuryazar olan katılımcılar ile annesi üniversite mezunu olan katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

Saptanan yukarıdaki bulgulara göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin anne eğitim durumu değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi anne eğitim durumu değişkeninin tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 5,100$; $p= ,00$; $p<,05$). “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın annesi hangi eğitim seviyesinde olan katılımcılar arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda

- Annesi okuryazar olmayan katılımcılar ile annesi ortaokul mezunu olan katılımcılar,
- Annesi okuryazar olmayan katılımcılar ile annesi lise mezunu olan katılımcılar,
- Annesi okuryazar olmayan katılımcılar ile annesi üniversite mezunu olan katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda saptanan yukarıdaki bulgulara göre katılımcıların tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerinin “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” boyutunda anne eğitim durumu değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi anne eğitim durumu değişkeninin katılımcıların “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı

tutum düzeylerinin anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 5,467$; $p=,00$; $p<,05$). “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın annesi hangi eğitim seviyesinde olan öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda

- Annesi okuryazar olmayan katılımcılar ile annesi ilkokul mezunu olan katılımcılar,
- Annesi okuryazar olmayan katılımcılar ile annesi ortaokul mezunu olan katılımcılar,
- Annesi okuryazar olmayan katılımcılar ile annesi lise mezunu olan katılımcılar,
- Annesi okuryazar olmayan katılımcılar ile annesi üniversite mezunu olan katılımcılar,
- Annesi yalnızca okuryazar olan katılımcılar ile annesi üniversite mezunu olan katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda anne eğitim durumu değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi anne eğitim durumu değişkeninin katılımcıların “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Mesleki Kazanım” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 4,497$; $p= ,00$; $p<,05$). “Mesleki Kazanım” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın annesi hangi eğitim seviyesinde olan katılımcıların arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda

- Annesi okuryazar olmayan katılımcılar ile annesi lise mezunu olan katılımcılar,
- Annesi okuryazar olmayan katılımcılar ile annesi üniversite mezunu olan katılımcılar,
- Annesi yalnızca okuryazar olan katılımcılar ile annesi üniversite mezunu olan katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Mesleki Kazanım” alt boyutunda saptanan yukarıdaki bulgulara göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Mesleki Kazanım” alt boyutunda anne eğitim durumu değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi anne eğitim durumu değişkeninin katılımcıların “Mesleki Kazanım” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 4,009$; $p=,00$; $p<,05$). “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın annesi hangi eğitim seviyesinde olan katılımcılar arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda

- Annesi okuryazar olmayan katılımcılar ile annesi lise mezunu olan katılımcılar,
- Annesi okuryazar olmayan katılımcılar ile annesi üniversite mezunu olan katılımcılar,
- Annesi yalnızca okuryazar olan katılımcılar ile annesi lise mezunu olan katılımcılar,
- Annesi ilkokul mezunu olan katılımcılar ile annesi lise mezunu olan öğretmen adayları arasında anlamlı farklılığın olduğu

“Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda anne eğitim durumu değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi anne eğitim durumu değişkeninin katılımcıların “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 3,368$; $p= ,00$; $p<,05$). “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın annesi hangi eğitim seviyesinde olan katılımcılar arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda

- Annesi okuryazar olmayan katılımcılar ile annesi lise mezunu olan katılımcılar,

- Annesi okuryazar olmayan katılımcılar ile annesi üniversite mezunu olan katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda saptanan yukarıdaki bulgulara göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda anne eğitim durumu değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi anne eğitim durumu değişkeninin katılımcıların “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 4,857$; $p= ,00$; $p<,05$). “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın annesi hangi eğitim seviyesinde olan katılımcılar arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda

- Annesi okuryazar olmayan katılımcılar ile annesi ilköğretim mezunu olan katılımcılar,
- Annesi okuryazar olmayan katılımcılar ile annesi ortaokul mezunu olan katılımcılar,
- Annesi okuryazar olmayan katılımcılar ile annesi üniversite mezunu olan katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda saptanan yukarıdaki bulgulara göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda anne eğitim durumu değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi anne eğitim durumu değişkeninin katılımcıların “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın “Yaşamın büyük çoğunluğunun geçirildiği yerleşim yeri değişkenine göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutumları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” olan alt problemi için katılımcılardan toplanan verilerin çıkarımsal istatistikî yöntemlerden ANOVA analizi yapılarak elde edilen bulgular aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 8.
Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konuların Öğretimine Yönelik Tutumlarının Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Analiz Verileri

Boyutlar	Yerleşim Yeri	n	\bar{x}	SS	F	p
Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı	1.Köy	91	3,85	,723	7,919	,00* 1-3 2-3
	2.İlçe	105	3,92	,804		
	3.İl Merkezi	189	4,17	,667		
	Toplam	385	4,03	,733		
Tartışma ve Sorgulama Hakkı	1.Köy	91	3,82	,786	10,262	,00* 1-3 2-3
	2.İlçe	105	3,95	,828		
	3.İl Merkezi	189	4,22	,673		
	Toplam	385	4,05	,763		
Mesleki Kazanım	1.Köy	91	3,81	,731	10,107	,00* 1-3 2-3
	2.İlçe	105	3,85	,816		
	3.İl Merkezi	189	4,16	,649		
	Toplam	385	3,99	,734		
Tartışmaya Yönelik Tutum	1.Köy	91	3,81	,765	9,955	,00* 1-3 2-3
	2.İlçe	105	3,93	,768		
	3.İl Merkezi	189	4,23	,866		
	Toplam	385	4,05	,836		
Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum	1.Köy	91	3,77	,857	5,110	,00* 1-3 2-3
	2.İlçe	105	3,80	,852		
	3.İl Merkezi	189	4,06	,814		
	Toplam	385	3,92	,844		
Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi	1.Köy	91	3,86	,862	9,302	,00* 1-2 1-3
	2.İlçe	105	4,18	,800		
	3.İl Merkezi	189	4,29	,734		
	Toplam	385	4,16	,800		
GENEL	1.Köy	91	3,82	,716	11,038	,00* 1-3 2-3
	2.İlçe	105	3,92	,734		
	3.İl Merkezi	189	4,19	,619		
	Toplam	385	4,03	,693		

*p<,05

Yukarıdaki tabloda araştırmaya katılımcıların tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerinin yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan ANOVA verileri yer almaktadır. Veriler incelendiğinde yerleşim yeri değişkenine göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir (F= 11,038; p= ,00; p<,05). Belirlenen anlamlı farklılığın hangi yerleşim yerinde olan sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında

olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda

- Yerleşim yeri köy olan katılımcılar ile il merkezi olan katılımcılar,
- Yerleşim yeri ilçe olan katılımcılar ile il merkezi olan katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

Saptanan yukarıdaki bulgulara göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin yerleşim yeri değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi yerleşim yeri değişkeninin tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutumları düzeylerinin yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 7,919$; $p= ,00$; $p<,05$). “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın hangi yerleşim yerinde olan katılımcılar arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda

- Yerleşim yeri köy olan katılımcılar ile il merkezi olan katılımcılar,
- Yerleşim yeri ilçe olan katılımcılar ile il merkezi olan katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda yerleşim yeri değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi yerleşim yeri değişkeninin katılımcıların “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 10,262$; $p=,00$; $p<,05$). “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın hangi yerleşim yerinde olan öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda;

- Yerleşim yeri köy olan katılımcılar ile il merkezi olan katılımcılar,
- Yerleşim yeri ilçe olan katılımcılar ile il merkezi olan katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda yerleşim yeri değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi yerleşim yeri değişkeninin katılımcıların “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Mesleki Kazanım” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 10,107$; $p= ,00$; $p<,05$). “Mesleki Kazanım” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın hangi yerleşim yerinde olan katılımcılar arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda

- Yerleşim yeri köy olan katılımcılar ile il merkezi olan katılımcılar,
- Yerleşim yeri ilçe olan katılımcılar ile il merkezi olan katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Mesleki Kazanım” alt tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Mesleki Kazanım” alt boyutunda yerleşim yeri değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi yerleşim yeri değişkeninin katılımcıların “Mesleki Kazanım” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 9,955$; $p=,00$; $p<,05$). “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın hangi yerleşim yerinde olan katılımcılar arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda

- Yerleşim yeri köy olan katılımcılar ile il merkezi olan katılımcılar,
- Yerleşim yeri ilçe olan katılımcılar ile il merkezi olan katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda yerleşim yeri değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi yerleşim yeri değişkeninin sosyal

bilgiler öğretmen adaylarının “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 5,110$; $p=,00$; $p<,05$). “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın hangi yerleşim yerinde olan sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda:

- Yerleşim yeri köy olan katılımcılar ile il merkezi olan katılımcılar,
- Yerleşim yeri ilçe olan katılımcılar ile il merkezi olan katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda yerleşim yeri değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi yerleşim yeri değişkeninin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 9,302$; $p=,00$; $p<,05$). “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın hangi yerleşim yerinde olan sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda

- Yerleşim yeri köy olan katılımcılar ile ilçe olan katılımcılar,
- Yerleşim yeri köy olan katılımcılar ile il merkezi olan katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda yerleşim yeri değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi yerleşim yeri değişkeninin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın “Ailesini Türkiye şartlarını göz önüne aldığında hangi ekonomik tabakada görme durumu değişkenine göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutumları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” olan alt problemi için sosyal bilgiler öğretmen adaylarından toplanan verilerin çıkarımsal istatistiki yöntemlerden ANOVA analizi yapılarak elde edilen bulgular aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 9.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konuların Öğretimine Yönelik Tutumlarının Sosyal Tabaka Değişkenine Göre Analiz Verileri

Boyutlar	Sosyal Tabaka	n	\bar{x}	SS	F	p
Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı	1.Üst	43	4,33	,720	6,658	,00* 1-2 1-3
	2.Orta	268	4,04	,722		
	3.Alt	74	3,82	,725		
	Toplam	385	4,03	,733		
Tartışma ve Sorgulama Hakkı	1.Üst	43	4,35	,670	7,030	,00* 1-3 2-3
	2.Orta	268	4,07	,748		
	3.Alt	74	3,82	,807		
	Toplam	385	4,05	,763		
Mesleki Kazanım	1.Üst	43	4,28	,657	5,673	,00* 1-2 1-3
	2.Orta	268	4,00	,724		
	3.Alt	74	3,81	,767		
	Toplam	385	3,99	,734		
Tartışmaya Yönelik Tutum	1.Üst	43	4,48	1,356	8,965	,00* 1-2 1-3
	2.Orta	268	4,05	,708		
	3.Alt	74	3,81	,785		
	Toplam	385	4,05	,836		
Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum	1.Üst	43	4,28	,818	6,185	,00* 1-2 1-3
	2.Orta	268	3,92	,830		
	3.Alt	74	3,72	,850		
	Toplam	385	3,92	,844		
Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi	1.Üst	43	4,47	,680	6,607	,00* 1-3 2-3
	2.Orta	268	4,17	,787		
	3.Alt	74	3,93	,853		
	Toplam	385	4,16	,800		
GENEL	1.Üst	43	4,36	,715	8,613	,00* 1-2 1-3 2-3
	2.Orta	268	4,03	,663		
	3.Alt	74	3,82	,715		
	Toplam	385	4,03	,693		

* p<,05

Yukarıdaki tabloda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin sosyal tabaka değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan ANOVA verileri yer almaktadır. Veriler incelendiğinde sosyal tabaka değişkenine göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 8,613$; $p= ,00$; $p<,05$). Belirlenen anlamlı farklılığın ailesini Türkiye şartlarını göz önüne aldığında hangi ekonomik tabakada gören sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda ailesini Türkiye şartlarını göz önüne aldığında

- Üst tabakada gören katılımcılar ile orta tabakada gören katılımcılar,
- Üst tabakada gören katılımcılar ile alt tabakada gören katılımcılar,
- Orta tabakada gören katılımcılar ile alt tabakada gören katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

Saptanan yukarıdaki bulgulara göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin sosyal tabaka değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi sosyal tabaka değişkeninin tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin sosyal tabaka değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 6,658$; $p= ,00$; $p<,05$). “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın ailesini Türkiye şartlarını göz önüne aldığında hangi ekonomik tabakada gören sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda ailesini Türkiye şartlarını göz önüne aldığında

- Üst tabakada gören katılımcılar ile orta tabakada gören katılımcılar,
- Üst tabakada gören katılımcılar ile alt tabakada gören katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda sosyal tabaka değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi sosyal tabaka değişkeninin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “Tartışma ve Tartışmalı Konulara Bakış Açısı” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin

“Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin sosyal tabaka değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 7,030$; $p= ,00$; $p<,05$). “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın ailesini Türkiye şartlarını göz önüne aldığında hangi ekonomik tabakada gören sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda ailesini Türkiye şartlarını göz önüne aldığında

- Üst tabakada gören katılımcılar ile alt tabakada gören katılımcılar,
- Orta tabakada gören katılımcılar ile alt tabakada gören katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda sosyal tabaka değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi sosyal tabaka değişkeninin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “Tartışma ve Sorgulama Hakkı” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Mesleki Kazanım” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin sosyal tabaka değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 5,673$; $p= ,00$; $p<,05$). “Mesleki Kazanım” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın ailesini Türkiye şartlarını göz önüne aldığında hangi ekonomik tabakada gören sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda ailesini Türkiye şartlarını göz önüne aldığında:

- Üst tabakada gören katılımcılar ile orta tabakada gören katılımcılar,
- Üst tabakada gören katılımcılar ile alt tabakada katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Mesleki Kazanım” alt boyutunda saptanan yukarıdaki bulgulara göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Mesleki Kazanım” alt boyutunda sosyal tabaka değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi sosyal tabaka değişkeninin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “Mesleki Kazanım” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum

düzeylelerinin sosyal tabaka değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 8,965$; $p= ,00$; $p<,05$). “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın ailesini Türkiye şartlarını göz önüne aldığında hangi ekonomik tabakada gören sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda ailesini Türkiye şartlarını göz önüne aldığında:

- Üst tabakada gören katılımcılar ile orta tabakada gören katılımcılar,
- Üst tabakada gören katılımcılar ile alt tabakada gören katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda sosyal tabaka değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi sosyal tabaka değişkeninin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “Tartışmaya Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin sosyal tabaka değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F= 6,185$; $p=,00$; $p<,05$). “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın ailesini Türkiye şartlarını göz önüne aldığında hangi ekonomik tabakada gören sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda ailesini Türkiye şartlarını göz önüne aldığında

- Üst tabakada gören katılımcılar ile orta tabakada gören katılımcılar,
- Üst tabakada gören katılımcılar ile alt tabakada gören katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda sosyal tabaka değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi sosyal tabaka değişkeninin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “Soru ve Sorunlara Yönelik Tutum” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konular ölçeğinin “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin sosyal tabaka değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği

belirlenmiştir ($F= 6,607$; $p=,00$; $p<,05$). “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda belirlenen anlamlı farklılığın ailesini Türkiye şartlarını göz önüne aldığında hangi ekonomik tabakada gören sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında olduğunu saptamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda ailesini Türkiye şartlarını göz önüne aldığında

- Üst tabakada gören katılımcılar ile alt tabakada gören katılımcılar,
- Orta tabakada gören katılımcılar ile alt tabakada gören katılımcılar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

“Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda saptanan yukarıdaki bulgulara göre tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutum düzeylerinin “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda sosyal tabaka değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi sosyal tabaka değişkeninin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “Öğretmenin Yöntem Seçme Becerisi” alt boyutunda tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde, çalışma sürecinde elde edilen bulguların ışığında varılan sonuçlar ve çalışmanın sonuçlarından hareketle gelecek çalışmalara rehberlik etmesi amacıyla öneriler yer almaktadır.

5.1. Sonuçlar ve Tartışma

Araştırma, toplamda 385 Sosyal Bilgiler öğretmen adayının katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar; İnönü Üniversitesi, Dicle Üniversitesi ve Muş Alparslan Üniversitesi'nde öğrenim gören Sosyal Bilgiler öğretmeni adaylarından oluşmaktadır. Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına; cinsiyetleri, öğrenim gördükleri üniversite, öğrenim gördükleri sınıf, baba eğitim durumları, anne eğitim durumları, hayatlarının büyük bir bölümünü geçirdikleri yerleşim yeri ve kendilerini ait gördükleri ekonomik tabaka sorulmuştur. Belirlenen bu yedi değişkenin, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumlarında farklılaşmaya neden olup olmadığı incelenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda katılımcıların cinsiyet, öğrenim gördükleri üniversite, sınıf düzeyi, baba eğitim durumu, anne eğitim durumu, yerleşim yeri ve ekonomik tabaka değişkenlerinin; Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumlarında anlamlı farklılaşmaya neden olduğu belirlenmiştir.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumlarının araştırıldığı bu çalışmada: Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutumları ortalamalar bağlamında değerlendirildiğinde, tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutumlarının yüksek veya iyi durumda olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların tartışmalı konulara yönelik tutum düzeylerinin yüksek veya iyi olarak tespit edilmesi, Sosyal Bilgiler dersinde önemli bir yere sahip olan tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutumun olumlu olduğu sonucuna varılmasını sağlamaktadır. Seçgin ve Yazıcı tarafından 2010 yılında gerçekleştirilen çalışmada, bu çalışmanın sonuçlarına benzer sonuçlar elde edilmiştir. Seçgin ve Yazıcı, öğretmen adaylarının tartışmalı konuların Sosyal Bilgiler dersinde yer almasına karşı olumlu tutum sergilediklerini ifade etmişlerdir (Seçgin ve Yazıcı, 2010). Seçgin ve Yazıcı'nın

çalışmasına paralel olarak bu çalışmada da öğretmen adaylarının tartışmalı konulara yönelik tutumları yüksek veya iyi oranda saptanmıştır. Çopur tarafından 2015 yılında gerçekleştirilen çalışmada da katılımcıların tartışmalı konuların öğretimine yönelik olumlu tutum sergiledikleri ifade edilmiştir (Çopur, 2015).

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerinin cinsiyet değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi cinsiyetin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir. Araştırmaya katılan kadın katılımcıların, erkek katılımcılara oranla tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kadın katılımcıların erkek katılımcılara oranla daha yüksek olan tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutum düzeyleri, kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına oranla Sosyal Bilgiler dersinde tartışmalı konulara daha fazla yer ve zaman ayıracağı öngörüsüne zemin oluşturmaktadır. Bu durum erkek öğretmen adaylarının, tartışmalı konular ile ilgili daha etkin eğitimlerin verilmesini gerektiğini de düşündürebilmektedir.

Seçgin'in 2009 yılında tartışmalı konulara yönelik yapmış olduğu çalışmada, erkek katılımcıların kadın katılımcılara oranla tartışmalı konulara yönelik daha olumlu tutum sergiledikleri belirtilmiştir (Seçgin, 2009). Tuncer tarafından 2018 yılında tartışmalı konular ile ilgili gerçekleştirilen çalışmada, cinsiyet değişkeninin tartışmalı konulara yönelik tutum üzerinde farklılaşmaya neden olmadığı saptanmıştır (Tuncer, 2018). 2019 yılında Çepni tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise cinsiyet değişkeninin tartışmalı konulara yönelik tutum üzerinde farklılaşmaya neden olduğu ve kız öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik algılarının erkek öğretmen adaylarına oranla belirgin bir oranda daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Çepni, 2019). Bu çalışmada cinsiyet değişkeninin tartışmalı konulara yönelik tutum üzerindeki etkisi, Seçgin ve Tuncer'in çalışmalarının aksine Çepni'nin çalışmasına benzer şekilde kadın katılımcıların erkek katılımcılara oranla tartışmalı konulara yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

İnönü Üniversitesi, Dicle Üniversitesi ve Muş Alparslan Üniversitesi'nden oluşan katılımcıların, öğrenim görülen üniversite değişkenine göre araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Üç farklı üniversiteden katılımcılar ile gerçekleştirilen bu çalışmada, üniversiteler Malatya, Diyarbakır ve Muş illerinde yer almaktadır. Üniversite değişkenine göre tartışmalı konuların öğretimine

yönelik çıkan anlamlı farklılık bizlere şehirlerarasında da bir anlamlı farklılık olabileceğini göstermektedir. Malatya, Diyarbakır ve Muş illerinde eğitim gören üniversite öğrencilerinin tartışmalı konulara yönelik tutum farklılıkları, şehirlerin demografik, kültürel, ekonomik, coğrafik ve siyasi birçok alandaki farklılıklardan kaynaklanabileceğini göstermektedir.

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmen adayları; birinci sınıf, ikinci sınıf, üçüncü sınıf ve dördüncü sınıf düzeylerinden olmak üzere lisans eğitimindeki tüm sınıf düzeylerinden öğretmen adayları ile gerçekleştirilmiştir. Veriler incelendiğinde öğrenim görülen sınıf değişkenine göre araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutum düzeylerinin, anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Üniversitelerde görülen öğrenim yılı, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları etkilemektedir. Üniversite eğitimine yeni başlayan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, ilerleyen yıllarda almış oldukları eğitimin ve üniversitede geçirmiş oldukları zamanın, tartışmalı konulara yönelik tutumları üzerinde farklılaşmaya neden olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda: Sınıf düzeyinin artması, tartışmalı konulara yönelik tutum düzeyini de arttırmaktadır. Buna göre üniversitede alınan eğitimin, tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutum düzeyini olumlu yönde etkileyebileceği sonucuna ulaşılabılır.

Seçgin tarafından 2009 yılında gerçekleştirilen çalışmada, öğretmen adaylarının tartışmalı konulara ilişkin tutumlarının sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Seçgin, 2009). Çepni tarafından 2019 yılında gerçekleştirilen çalışmada da sınıf düzeyi değişkeninin tartışmalı konulara yönelik tutum üzerinde farklılaşmaya neden olmadığı ifade edilmiştir (Çepni, 2019). Ancak bu çalışmada sınıf düzeylerinin, tartışmalı konulara yönelik tutum üzerinde farklılaşmaya neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın bir diğer değişkenini ise baba eğitim durumu oluşturmaktadır. Katılımcıların babalarının; okuryazar değil, sadece okuryazar, ilkökul mezunu, ortaokul mezunu, lise mezunu, üniversite mezunu ve yüksek lisans mezunu olmaları durumunun tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumlarında anlamlı farklılık olup olmadığına bakılmıştır. Saptanan bulgulara göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerinin baba eğitim durumu değişkeni açısından birbirine benzemediği belirlenmiş ve baba eğitim durumu değişkeninin Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir. Baba eğitim durumunun, okuryazar değil seçeneğinden

üniversite mezunu seçeneğine doğru artan akademik düzeyleri incelendiğinde babaların artan akademik düzeyleri öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumlarını etkilendiği belirlenmiştir.

Araştırmada baba eğitim düzeyi değişkenine bakıldığı gibi anne eğitim düzeyi değişkeninin de Sosyal Bilgiler öğretmeni adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumlarına olan etkisi analiz edilmiştir. Katılımcıların annelerinin; okuryazar değil, sadece okuryazar, ilkokul mezunu, ortaokul mezunu, lise mezunu, üniversite mezunu ve yüksek lisans mezunu olmaları durumunun tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumlarında anlamlı farklılık olup olmadığına bakılmıştır. Veriler incelendiğinde anne eğitim durumu değişkenine göre araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Anne eğitim durumunun, okuryazar değil seçeneğinden üniversite mezunu seçeneğine doğru artan akademik düzeyleri incelendiğinde annelerin artan akademik düzeyleri öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumlarını etkilendiği belirlenmiştir.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ebeveynlerinin eğitim seviyeleri, tartışmalı konulara yönelik tutumlarını etkileyebilmektedir. Katılımcıların ebeveynlerinin okuryazar değil seçeneğinden üniversite mezunu seçeneğine doğru uzanan bir yelpazede artan eğitim seviyesi, tartışmalı konulara yönelik tutumlarda farklılaşmaya neden olmaktadır. Bu sonuç doğrultusunda örgün eğitimde geçirilen sürenin, tartışmalı konulara yönelik farkındalığı etkileyebileceği söylenebilir.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına hayatlarının büyük bir bölümünü nerede geçirdikleri sorulmuştur. İl merkezi, ilçe merkezi ve köy olmak üzere üç farklı yerleşim biriminde ikamet eden öğretmen adaylarının, tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumlarında farklılaşma verileri incelenmiştir. Bu veriler ışığında yerleşim yeri değişkenine göre araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yerleşim yeri değişkenine göre tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları incelendiğinde: Hayatlarının büyük çoğunluğunu şehir merkezinde geçirenlerin tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları, hayatlarının büyük çoğunluğunu köylerde geçirenlerin tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumlarına oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. İnsanların yaşadıkları ve büyüdüğü yerleşim biriminin demografik yapısı, ekonomik özellikleri

ve kültürel yapısının, tartışmalı konulara yönelik tutum düzeyleri üzerinde farklılaşmaya neden olduğu ifade edilebilir.

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına, kendilerini Türkiye şartlarında hangi ekonomik tabakada gördükleri sorulmuş ve alınan cevaplardan hareketle ekonomik tabaka değişkeninin, tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları üzerinde anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Toplanan veriler incelendiğinde ekonomik tabaka değişkenine göre araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutum düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutum düzeylerinin sosyal tabaka değişkeni açısından birbirine benzemediği söylenebileceği gibi sosyal tabaka değişkeninin Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutum düzeylerine etki ettiği de söylenebilir. Türkiye şartlarında kendilerini alt tabakada görenlerin tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutum düzeyleri, üst ve orta tabakada olduklarını belirtenlere oranla daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Ekonomik yapının, tartışmalı konulara yönelik tutum düzeyini belirleyebileceği sonucuna varılabilir.

Çepni tarafından 2019 yılında gerçekleştirilen çalışmada, benzer sonuçlar ile karşılaşılmaktadır. Bu araştırmada olduğu gibi Çepni'nin çalışmasında da Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları, aile gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir (Çepni, 2019). Tuncer tarafından 2018 yılında gerçekleştirilen çalışmada ise aile ekonomik durumunun tartışmalı konulara yönelik tutum üzerinde farklılaşmaya neden olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Tuncer, 2018).

Araştırmanın sonucunda Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konulara yönelik tutumları yüksek ve iyi olarak saptanmıştır. Cinsiyet, öğrenim görülen üniversite, sınıf düzeyi, anne ve baba eğitim seviyesi, yaşamının büyük çoğunluğunu geçirdikleri yerleşim yeri ve kendilerini ait gördükleri ekonomik tabaka değişkenlerinin tartışmalı konulara yönelik katılımcı tutumları üzerinde anlamlı farklılaşmaya neden olduğu görülmüştür. Kadın katılımcıların erkek katılımcılara oranla tartışmalı konulara yönelik tutum düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlardan hareketle katılımcıların belirtmiş olduğu değişkenlerin tartışmalı konulara yönelik tutumlarında farklılaşmaya neden olduğu belirlenmiştir. Benzer çalışmalar ile paralel sonuçlara ulaşıldığı gibi farklılaşan sonuçlara da ulaşılmıştır.

5.2. Öneriler

Bu bölümde yapılan araştırmadan hareketle ileride tartışmalı konular hakkında yapılacak çalışmalara rehberlik etmesi ve literatürdeki boşluğun giderilmesi ile ilgili önerilere yer verilmiştir.

- Tartışmalı konulara yönelik tutum çalışmalarında, katılımcı sayısı arttırılabilir.
- Tartışmalı konulara yönelik tutum çalışmalarında, ülkemizin yedi bölgesinden şehirlerde dâhil edilerek çeşitlilik arttırılabilir ve bölgesel genellemelere varılabilir.
- Tartışmalı konulara yönelik tutum çalışmalarında, anket verilerine ek olarak çeşitli veri toplama araçları bir arada kullanılabilir.
- Tartışmalı konulara yönelik tutum çalışmalarında, öğretmen aday görüşlerine ek olarak; akademisyenlerin, ilkokul öğrencilerinin, ortaokul öğrencilerinin ve lise öğrencilerinin görüşleri alınarak öğretmen-öğrenci karşılaştırması yapılabilir.
- Yurtiçinde tartışmalı konulara yönelik tutum ölçeği sayısı oldukça sınırlı olduğu için yeni ölçekler geliştirilebilir.
- Ülkemizde nispeten az sayıda olan tartışmalı konular ile ilgili çalışma sayıları arttırılabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K. Ü. (2014). *Aktif Öğrenme*. (13. Basım). Biliş Yayınevi.
- Akyüz, Y. (2007). *Türk Eğitim Tarihi M.Ö 1000- M.S. 2007*. Pegem Yayınevi.
- Alagöz, B. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adaylarına Yönelik Tartışmalı Konular Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(3), 735-766.
- Arslan, İ. T. (2019). *Sosyal Bilgiler Dersinde Tartışmalı Konuların Öğretimi İle İlgili Öğrenci Görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uşak Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Avaroğulları, M. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tartışmalı Konularla İlgili Bir Eylem Araştırması. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Education Sciences*, 10(2), 139-150.
- Aydın, M. ve Aydın, K. (2011). *Türk İnkılabı Tarihi*. Cantekin Matbaacılık.
- Barr, R. D., Barth, J. L., & Shermis, S. S. (1977). *Defining the social studies* (No. 51). Arlington, VA: National Council for the Social Studies.
- Berg, W., Graeffe, L., & Holden, C. (2003). *Teaching controversial issues: A European perspective*. Children's Identity and Citizenship in Europe, CiCe.
- Bilgili, A.S. (2013). Geçmişten Günümüze Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. A. S. Bilgili (Ed), *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (s. 1-38), Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2021). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Yayınevi.
- Cansoy, R. (2018). Uluslararası Çerçevelere Göre 21.Yüzyıl Becerileri ve Eğitim Sisteminde Kazandırılması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*. 7(4). 3113-3134.
- Crick, B. (1998). Education for citizenship and the teaching of democracy in schools. Final report, 22 September 1998.
- Çelikkaya, H. (1991). Eğitimin Anlamları ve Farklı Açılardan Görünüşü. *Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*.(3). 73-85.

- Çepni, O. (2019). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konuların Öğretimine İlişkin Görüşleri*. II. Uluslararası Eğitim Kongresinde sunuldu, Eskişehir.
- Çopur, A. (2015). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tartışmalı Konuların Öğretimine İlişkin Düşüncelerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Creswell, J. W. (2017). *Eğitim Araştırmaları: Nicel ve Nitel Araştırmanın Planlanması, Yürütülmesi ve Değerlendirilmesi*. Edam.
- Dillon, J., Grace, M., & Oulton, C. (2004). Some critical reflections on the teaching of controversial issues in science education. *Development Education Journal*, 10, 3-6.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş Sosyal Bilgiler Anlayışı Işığında Yeni Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 17(2). 77-96.
- Dönmez, C. (ed.). ve Yazıcı, K. (ed.). (2015). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Pegem Yayınevi.
- Erden, M. (2000). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Alkım Yayınevi.
- Ergün, M. (1987). *Eğitim Sosyolojisi*. Ocak Yayınevi.
- Ersoy, F. (2010). Social studies teacher candidates' views on the controversial issues incorporated into their courses in Turkey. *Teaching and Teacher Education*, 26(2), 323-334.
- Ersoy, F. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konulara Katılımını Etkileyen Etmenler. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 24-48.
- Ertürk, S. (1982). *Eğitimde Program Geliştirme*. Yelkenetepe Yayınları.
- Fenton, E. (1991). Reflections on the “new social studies”. *The Social Studies*, 82(3), 84-90.
- Fidan, N. ve Erden M. (1998). *Eğitime Giriş*. (1. Baskı). Alkım Yayınevi.
- Gall, M. D. (1970). The Use of Questions in Teaching. *Teacher Education Division Publication Series*. Report A70-9.

- Harwood, A. M., & Hahn, C. L. (1990). *Controversial Issues in the Classroom*. ERIC Digest.
- Hertzberg, H. W. (1981). *Social Studies Reform 1880-1980*. SSEC Publications, 855 Broadway, Boulder, CO 80302.
- Hess, D. (2005). How do teachers' political views influence teaching about controversial issues. *Social Education*, 69(1), 47-48.
- Kahraman, S., Bağcı, G., Bilim Gümüş, H. G., Erden, A. E., Gümüş, E., Erden, E. A. ve Çelik, İ. U. (2014). Eğitim Psikolojisi. *Şişli Akademi Dergisi*. 2014. (01). 25-39.
- Kan, Ç. (2010). ABD Ve Türkiye'de Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty (GUJGEF)*, 30(2).
- Kaygısız, İ. (1997). Eğitim felsefesi ve Türk Eğitim Sisteminin Felsefi Temelleri. *Eğitim ve Yaşam Dergisi*, 8, 5-15.
- Kenworthy, L. S. (1962). Ferment in the Social Studies. *The Phi Delta Kappan*, 44(1), 12-16. <http://www.jstor.org/stable/20342828>
- Kesici, A. (2009). *Çağdaş Eğitim ve Eğitimde Yönetimin Önemi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- McCully, A. (2006). Practitioner perceptions of their role in facilitating the handling of controversial issues in contested societies: A Northern Irish experience. *Educational review*, 58(1), 51-65.
- Metcalf, L. E. (1962). New Horizons in Teaching the Social Studies: The Reflective Teacher. *The Phi Delta Kappan*, 44(1), 17-21.
- Michaelis, J. U. (1973). *Inquiry Processes in the Social Sciences*.
- Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2018). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354> adresinden 08.04.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Milli Eğitim Temel Kanunu (METK), Resmi Gazete 14574 (24/06/1973), Kanun No. 1739, md. 2842/3.
- Newmann, F. M. (1989). Reflective Civic Participation. *Social Education*, 53(6), 357.
- Safran, M. (Ed.). (2009). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Pegem Akademi.

- Seçgin, F. (2009). *Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konuların Öğretimine İlişkin Algı, Tutum ve Görüşleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Sönmez, V. (1986). *Türkiye'de Eğitimin Kalitesi ve Geleceği*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(1), 49-63.
- Sönmez, V. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu: yeni programa göre düzenlenmiş yeni ders planı örnekleri*. Anı yayıncılık.
- Sözer, E. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Yayınları.
- Stradling, R. (1984). The Teaching of Controversial Issues: an Evaluation. *Educational Review*, 36, 121–129.
- Tatar, Ş. ve Adıgüzel, O. C. (2019). Türkiye’de Tartışmalı ve Sosyobilimsel Konular Üzerine Yazılan Lisansüstü Tezlerin Eğitim Bilimleri Perspektifinden İncelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Armağan Özel Sayısı, 305-325. <https://10.17494/ogusbd.548368>
- T.C. Mevzuat. *Tevhid-i Tedrisat*. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.430.pdf> adresinden 10 Nisan 2022 tarihinde edinilmiştir.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. *Vizyon ve Misyon*. <https://www.meb.gov.tr/vizyon-misyon/duyuru/8851> adresinden 3 Şubat, 2022 tarihinde edinilmiştir.
- Topçuoğlu, H. (1968). Ankara Üniversitesinin Bir Eğitim Fakültesi Vardır, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8-50.
- Tuncer, H. (2018). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konuların Öğretimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Türk Dil Kurumu. *Genel Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 3 Şubat, 2022 tarihinde edinilmiştir.
- Uğurlu, B. N. ve Doğan A. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının ve Akademisyenlerinin Tartışmalı Konuların Öğretimi ile İlgili Görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17(3), 219-237.

- Wagner, T. (2008). The global achievement gap: Why even our best schools don't teach the new survival skills our children need-and what we can do about it: Basic Books.
- Wesley, E. B. (1935). Social studies. *Review of Educational Research*, 5(1), 75-82.
- Wolk, S. (2003). Teaching for critical literacy in social studies. *The Social Studies*, 94(3), 101-106.
- Yazıcı, S. ve Seçgin, F. (2010). Tartışmalı Konular ve Öğretimine İlişkin Bir Çalışma. *Journal of International Social Research*, 3(12).
- Yılmaz, K. (2012). Tartışmalı ve Tabu Konuların İncelenmesi: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 201-225.
- Yücel, A. G. ve Köçer, M. (2019). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Gelişiminde Tartışmalı Konuların Etkisi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(3), 129-139.

EKLER

EK 1. Gönüllü Onam Formu ve Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tartışmalı Konular Ölçeği

Sevgili öğretmen adayları,

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine ilişkin tutumlarını belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada sizlerin değerli görüşlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Çalışma kapsamında, aşağıda verilen ölçek maddelerine ilişkin vereceğiniz görüşleriniz bu çalışma dışında herhangi bir şekilde kesinlikle paylaşılmayacaktır. *Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalı olup hiçbir katılımcının zorla katılımı sağlanmamıştır.* Katılarınızdan dolayı teşekkür ediyorum.

Gülseren ÖZÜDOĞRU

Kişisel Bilgiler

Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()						
Öğrenim gördüğünüz üniversite: İnönü Üniversitesi () Dicle Üniversitesi () Muş Alparslan Üniversitesi ()						
Öğrenim gördüğünüz sınıf: 1. Sınıf () 2. Sınıf () 3. Sınıf () 4. Sınıf ()						
Baba eğitim durumu						
Okur-yazar değil ()		Sadece okur-yazar ()		İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu ()		
Lise mezunu ()		Üniversite Mezunu ()		Lisansüstü Mezunu ()		
Anne eğitim durumu						
Okur-yazar değil ()		Sadece okur-yazar ()		İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu ()		
Lise mezunu ()		Üniversite Mezunu ()		Lisansüstü Mezunu ()		
Yaşamınızın büyük çoğunluğunu geçirdiğiniz yer						
Köy ()		İlçe ()		Merkez ()		
Ailenizi Türkiye şartlarını göz önüne aldığınızda hangi ekonomik tabakada görürsünüz						
Üst tabaka ()		Orta tabaka ()		Alt tabaka ()		
Sıklık Derecesi						
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Biraz katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1	Tartışmalı konular hakkında yapılan tartışmalar, toplumsal konulara ilişkin daha fazla bilgiye ulaşmada bana yardım eder.	1	2	3	4	5
2	Tartışmalı konular hem öğretmen yetiştirme programlarına hem de Sosyal Bilgiler ders programına dâhil edilmelidir.	1	2	3	4	5
3	Tartışma, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kendilerini ifade etme becerisini geliştirir.	1	2	3	4	5
4	Tartışmalı konuların öğretiminin iletişim becerimi geliştireceğine inanıyorum.	1	2	3	4	5

5	Öğretmen yetiştirme programlarında, öğretmen adaylarının tartışma becerileri geliştirebilmeleri amacıyla, tartışmalı konulara yer verilmelidir	1	2	3	4	5
6	Özgür düşünen bireylerin yetiştirilmesi için tartışmalı konular sosyal bilgiler derslerinde tartışılmalıdır.	1	2	3	4	5
7	Tartışmalı konuları tartışarak günlük hayatımda karşılaştığım problemleri farklı açılardan değerlendirebilir ve doğru kararlar alabilirim.	1	2	3	4	5
8	Sosyal Bilgiler Öğretmenin amaçlarından bir tanesi tartışmalı konulara nasıl mantıklı yaklaşabileceğini göstermek olmalıdır	1	2	3	4	5
9	Tartışma, empati kurmamı sağlar.	1	2	3	4	5
10	Öğrenciler, bir konunun tüm yönlerini keşfetme özgürlüğüne sahip olmalıdır.	1	2	3	4	5
11	Öğrenme, öğrencilerin temel bir hakkıdır ve tartışma bu konudaki en etkili araçlardan bir tanesidir.	1	2	3	4	5
12	Günümüz eğitim sistemi, tartışmalı konuların öğretimine yer vermelidir.	1	2	3	4	5
13	Sorumlu bir yurttaş her şeyi sorgulamalıdır ve sosyal bilgiler dersinin amacı da bu vatandaş tipini yetiştirmektir.	1	2	3	4	5
14	Medyada ve toplumda geniş bir şekilde tartışılan bir konuyu sosyal bilgiler derslerimde işlemek isterim.	1	2	3	4	5
15	Öğrenciler ve Türkiye'nin genç nüfusu, sosyal etkinliklere, ülkeyi ilgilendiren politik kararlara ve sivil toplum kuruluşlarına katılmaya özendirilmelidir.	1	2	3	4	5
16	Düşüncenin varlık koşulu, kendisi değil, karşıt görüşlerdir.	1	2	3	4	5
17	Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak, derslerde tartışmalı konuları işleme hakkım vardır.	1	2	3	4	5
18	Tartışmalı konular sosyal bilgiler dersimin tamamlayıcı bir bölümü olacaktır.	1	2	3	4	5
19	Demokrasi eğitimi, tartışmalı konuları derslerden dışlamayı değil derslere dâhil etmeyi gerektirir.	1	2	3	4	5
20	Sosyal Bilgiler öğretmenin en önemli amaçlarından bir tanesi tartışmada öğrenciye rehberlik etmek olmalıdır.	1	2	3	4	5
21	Tartışmalı konuların öğretimi bir demokrasi için gerekliliktir.	1	2	3	4	5
22	Üniversitelerin en önemli görevi özgür düşünen bireyler yetiştirmektir	1	2	3	4	5
23	Tartışmaların, meslek hayatımda öğrencilerimin fikirlerini anlamada, bana faydası olacaktır.	1	2	3	4	5
24	Tartışmalı konuların tartışılması, politik problemlerin farkında olmama ve bu konuların öğretimi hakkında beceri ve deneyim kazanmama katkıda bulunur.	1	2	3	4	5
25	Üniversitede aldığım eğitimin, öğrencilerimin tartışma becerilerini geliştirmede çok önemli olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
26	Tartışmalı konuların tartışılması, güncel konularla ilgilenmemi sağlar.	1	2	3	4	5
27	Sınıf tartışmalarına katılmak özgüvenimi artırır.	1	2	3	4	5
28	Eğitimin amacı "bilmiyorum" yanıtlarını azaltmak olmalıdır	1	2	3	4	5
29	Bir konu tüm yanlarıyla tartışılmadan tam olarak öğrenilmiş sayılmaz.	1	2	3	4	5
30	Öğretmenin öğretme, öğrencinin öğrenme ve her ikisinin de tartışma özgürlüğü vardır.	1	2	3	4	5
31	Tartışmalı konuları tartışmayan bir öğrencinin gerçek yaşam problemleriyle savaşı Don Kişot'un yel değirmenleriyle savaşına benzer	1	2	3	4	5
32	Görüşlerimi özgürce açıklarsam, karşılaştığım bütün sorunlara korkusuzca yaklaşırım.	1	2	3	4	5
33	Öğrenci, soruya cevap verdiği için değil soru sorduğu için kendisiyle gurur duymalıdır.	1	2	3	4	5
34	Öğretmenler, öğrencilerin bir şeyi "keşfetmelerine" yardım etme konusunda özgür olmalıdır.	1	2	3	4	5
35	Görevine gerçek anlamda inanan bir öğretmen, sorulara cevap vermenin yanında sınıfı bir soru sorma ortamına dönüştürebilmelidir.	1	2	3	4	5

Ölçüğimiz bitti.
Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

EK 2. Anket Formunun Kullanılması İçin Alınan İzin

19.07.2022 17:29

Gmail - Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adaylarına Yönelik Tartışmalı Konular Ölçeğinin Kullanılması

Gülseren [Redacted]

Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adaylarına Yönelik Tartışmalı Konular Ölçeğinin Kullanılması

2 ileti

Gülseren Özüdoğru [Redacted]

7 Kasım 2021 17:12

Alıcı: [Redacted]

Sayın Bülent ALAGÖZ, ben İnönü Üniversitesinde yüksek lisans öğrencisiyim ismim Gülseren ÖZÜDOĞRU. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi'nde Prof. Dr. Mesut AYDIN'ın danışmanlığında hazırlayacağım tez çalışmam "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konulara Yönelik Tutumları" başlıklı bir çalışmadır ve bu tez çalışması için sizin geliştirmiş olduğunuz "Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adaylarına Yönelik Tartışmalı Konular Ölçeği"ni kullanmak istediğimi size bildirmek isterim. Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adaylarına Yönelik Tartışmalı Konular Ölçeğinin geliştiricisi olarak sizin onayınızı almak isterim. Teşekkür ederim.

Bulent.Alagoz [Redacted]

8 Kasım 2021 21:34

Alıcı: Gülseren [Redacted]

Merhaba Gülseren
ölçeğimi kullanabilirsin
On Sun, 7 Nov 2021 17:12:31 +0300, Gülseren Özüdoğru wrote
(Alıntılanan metin gizlendi)

EK 3. Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 12/11/2021-E.107792

T.C. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE ETİK KURULU Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma Etik Kurulu		
Oturum Tarihi : 11.11.2021	Oturum Sayısı : 21	Karar Sayısı : 2021/21-12
Etik Açından Uygun		
Çalışma Adı	Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmalı Konuların Öğretimine Yönelik Tutumları	
Araştırmacılar	Yüksekisans Öğrencisi Gülseren ÖZÜDOĞRU (Yürütücü) Prof.Dr. Mesut AYDIN (Danışman)	
Başkan Kurul Üyesi Prof.Dr. Hüseyin Suphi ERDEM Başkan Yardımcısı Kurul Üyesi Prof.Dr. Mustafa ARSLAN Kurul Üyesi Prof.Dr. Mehmet GUNGOR Kurul Üyesi Prof.Dr. Süleyman ÇALDAK Kurul Üyesi Prof.Dr. Nesrin SİS Kurul Üyesi Prof.Dr. Mehmet ÜSTÜNER Kurul Üyesi Prof.Dr. Lütfiye ÖZDEMİR Sekreter Hatice CİHAN Sekreter Pınar ÖZBAY		

E-İmzalıdır.
Etik Kurul Başkanı
Hüseyin Suphi ERDEM